

לשם

מדינת ישראל

משרד הממשלה

2

שם פרטי - כאלון אייל

סגולה 1-3

2 יולי 1985 - 26 אפריל 1985

מס' תיק מקורי

מחלקה

מחלקה

מכון דיוויס - ראיונות עם אישים

שם

א - 13 / 5002

מזהה פנימי

מס פריט: 424457 154.0/1 - 35

מזהה לוגי

10/10/2013 03-312-04-11-03

כתובת

מדור הסטוריה שבעל-פה

מר שלמה גזית - פגישה מספר 1

קסטה מספר 1 - צד א'

מנור: היום 2 בינואר 1985, במסגרת המפעל של תעוד מדיניות חוץ ובטחון של מדינת ישראל, שנעשה מטעם האוניברסיטה העברית, כשיתוף פעולה עם המוסדות הממלכתיים של מדינת ישראל. אנחנו מקיימים היום את הפגישה הראשונה, באוניברסיטת בן-גוריון בבאר-שבע, עם מר שלמה גזית, נשיא האוניברסיטה דהיום. השיתוף הראשונה התמקד כאותם נושאים... הדיונים שלנו יתקיימו באותם נושאים שאתם טיפלת בהם במסגרת התפקידים הממלכתיים, בנושאי חוץ ובטחון, אבל היום, ואולי גם את הפגישה הבאות, אנחנו נקדיש לאוטוכיוגרפיה שלך. היום נדון בתחילה, בקצרה, במשך חצי השעה שנותרה לנו, בנושאים יותר הסטוריים אישיים, דהיינו, מקום חלידה, בית-הספר משפחה והתפקידים שאתם מילאת במסגרת צה"ל. בבקשה.

גזית: אני יליד 1926, איסטנבול, טורקיה. שם המשפחה הקודם היה ויינשטיין. אני לא חושב שיש טעם כאן לחכנס להסטוריה של המשפחה לפני כן.

מנור: ראה ראיונות עם מרדכי גזית, הוא והסטוריון.

גזית: אני מקווה שהוא בקיא בכל הפרטים, אם כי אני עשיתי את מחקר ה-roots של המשפחה באיזה שהוא שלב, כמבצע מיוחד. מכל מקום, אנחנו עלינו ארצה עם המשפחה כשהייתי בערך בן 6. נכנסתי הישר לכיתה א' בתל-אביב, בית-ספר לכנים באותה תקופה. הגענו מספר חודשים לאחר תחילת שנת הלימודים, כך שאני זוכר עדיין את כיתה א' כטראומה אישית של ילד שבא מחו"ל, שאיננו יודע אף מילה עברית ושלביש מזלו הגיע לשנת הלימודים לא בראשית חשנה, כך שכבר גם נכנסתי לתוך חברה שכבר היתה, אנחנו בני 6, ככיתה א', אבל כבר מספיק מגובשת, וחשנה הראשונה היתה בתחילת שנת טראומטית מבחינה זו. היא היתה טראומטית לא רק לי, גם לאי, גם לאחי וגם לאחותי. וזו גם הסיבה שלקראת כיתה ב' עברנו שלושתנו מבית-הספר לכנים, לבית-הספר התיכוני למסחר, שלאחר מכן, בגלגול שני, בקרא גימנסיה גאולה ואחרי מספר שנים נסגר בשל מיקומו בסביבה שאיננה מאוכלסת במגורי תושבים. למעשה עשיתי 11 שנים בבית-הספר למסחר - גם את בית-הספר היסודי, או כפי שקראו לו אז "עממי" וגם את התיכון וב-1944 סיימתי את התיכון. הייתי חבר ה"הגנה" בשנים האחרונות שלי בתיכון. אם אינני טועה, אני כבר לא זוכר, בערך בשביעית, מה שהיום קוראים י"א, נכנסתי ל"הגנה" ועם סיום הלימודים... בעצם תפקדתי להיות רק בגדנ"ע עד סיום התיכון, אבל עם סיום הלימודים התגייסתי לפלמ"ח. אפשר לכזא ולאמר שבעצם גיוסי לפלמ"ח הוא הנדבך הראשון של קריירה צבאית-בטחונית שהתחילה ב-1944 והסתיימה ב-1981.

מנור: מתי הטיבת שאתה התגייסת לפלמ"ח, בשעה שמוס'קה הלך לכוון אחרי?

גזית: מוס'קה הלך ישר ללימודים, כך שלא היה... צריך לזכור שבצעם הוא היה את הלימודים עוד לפני מלחמת העולם, בתקופה שעדיין לא הייתה מסורה, לא של גיוס לצבא הבריטי, לא מה שהיה נקרא אז "שנת שרות". גיוס למסגרת כסיונית זה דבר שהתפתח רק לאחר מכן ובאופן טבעי, כסטודנט באוניברסיטה וכמי שהיה חבר ה"הגנה" גם אז, הוא התגייס, הוא היה תקופה מסוימת בתי"ש המגויס ותקופה די ארוכה גם קצת במנגנון, אבל הלימודים באוניברסיטה נחתקו אותו מהדבר הזה. לאמר את האמת, לי היום קשה לתת לעצמי דין וחשבון למה הלכתי לפלמ"ח.

מנור: משום ש"גאולה" לא נודע דווקא...

גזית: זה לא כל כך מדויק. תבחירה שהייתה אז בפנינו הייתה בין נוסרות, פלמ"ח וגיוס לצבא. עכשיו, איתי, המחזור שלי, אנחנו הלכנו חמישה איש.

מנור: לפלמ"ח?

גזית: לפלמ"ח, ביחד, הגענו באותו יום. מתוך מספר בוגרים, אני חושב שאנחנו סיימנו 76-78, היו שתי כיתות מקבילות.

מנור: אחת זוכר גם אנשים?

גזית: בתחילת, ודאי שאני זוכר. אז חמישה מתוך שבעים וכמעט זה בתחילת מספר לא מבולבל. החמישה שאנחנו היינו, היו דוד לוין, שהוא היה אחד מ... לנו, בפלוגת שלנו, היו שתי חמישיות שנעצרו, נכלאו, על ידי הבריטים. הוא היה באחת החמישיות (הפסקה בקסטה) אז היה איתי דוד לוין, שהוא אחרי זה היה אחד מתעצורים שנעצרו במסווה של בית-הערכה ב-45. אחר כך היה בצח"ל, בתיל המודיעין בין היתר, לא בימי, לא כשאני הייתי ראש אמ"ן, השתחרר ועבד ביד בן-גוריון, שוב לא בימי, כאן באוניברסיטה הוא היה שם, נדמה לי, מנכ"ל התאגיד של שדה בוקר ונדמה לי שהוא היום, במשהו קטן באיזו שהיא חברה של חיפוש נפט, או שהיה, אני לא יודע בדיוק מה הוא עושה.

מנור: לאיזה תפקיד הוא הגיע באמ"ן?

גזית: באמ"ן, נדמה לי שהוא היה סגן-אלוף, אם אינני טועה, בבסחון שדה. אני לא בטוח, כבר לא זוכר. יהודי שני זה אברהם טשכטקי, היום סכיר, דוקטור, נדמה לי, מנהל המחלקה האורולוגית בביילינסון היום. אני הייתי יהודי שלישי וזהו שתי בחורות - אחת שלא החזיקה מעמד, שהיא נעלמה, היו לה איזה בעיות אישיות, משפחתיות, היא הייתה רק שבע-שבעים ועזבה, אם כי היא הייתה חברה טובה שלי באמת באותה תקופה - מרים זץ והשניה זו אביבה פרידס, שהייתה, אני לא יודע מה שמוהיה היום, כודאי הן נישאו, אין לי מושג מה שמוהיה היום. אביבה פרידס הייתה איתנו תקופה ארוכה, כולל במלחמת השחרור, גויסה מחדש במסגרת הרד"ב. אז זה חמישה מתוך 78. רגע, אני לא בטוח אמילו שלא היו לנו יותר, משום שהיו לנו גם... אלה היו איתי בקריית-ענבים, אבל אם אינני טועה... סליחה, ברמה-רחל היו עוד - היה אליעזר אמיתי, שאחרי זה היה מח"ס חטיבה 16 בששת הימים, אז הוא היה ליידר הכס, זה כבר ששה. אני מתחיל להיות מבולבל מי היה משלנו, או לא, מפני

שכבר היית עם אנשים... נדמה לי ששלומ'קה קרני, שלום קרני - גרשגורן, או גרשגורן - היה גם כן משלנו, שהיה ברמת-רחל..

מנור: מה הוא עשה, שלום?

גזית: הוא היום יורד בלוס-אנג'לס - חבלן. התחתן עם אמריקאית במקרה. הוא היה בצבא קבע סגן-אלוף, מג"ד, נסע לטיול, ביקר בארצות-הברית, מצא בחורית והתחתן - that's it. אני חושב שיצא היה איזה זמן איש...

מנור: פלמ"ח?

גזית: פלמ"ח ודאי, אבל אני חושב שהוא היה איש "גאולה", איש בית-הספר למסחר. זה על בסוף היה גם יותר מחמישה. החמישה שאני מדבר, זה חמישה שביה"ח הגענו באותו יום והיינו יחד בקריית-ענבים. באמת קשה לי להגיד לך אפילו מה הניע אותי דווקא באמת אז לפלמ"ח. אינני יודע. אני שאלתי את עצמי את השאלה - מה הביא אותי אז להתלסס הזה - אינני יודע. לא היה לי מצב רוח אז ללכת לצבא הבריטי ונוטרות מול זה, אני חושב שהייתה אולי יותר רומנטיקה מאשר דברים אחרים. אני בעצם שרתתי בפלמ"ח ברציפות עד מלחמת השחרור, וכולל במלחמת השחרור. לא תכננתי את זה כך. ב-45 יצאתי לקורס מט-כפים. הייתי בקורס המט-כפים הגדול שהיה בג'וערה ושמו היה בעצם קורס אחד עם מפקד משותף שהיה יוסף טבנקין, קורס שהיה בג'וערה והקורס השני היה ברמת-רחל, או משחו, אני לא זוכר איפה היה. באחד המשקים היה קורס שני שהיה בפיקודו...

מנור: טוב, אהה היית בפיקוד יוסף טבנקין.

גזית: לא, יוסף טבנקין היה מפקד שניתן. אני הייתי בקורס של יצחק רבין. יצחק רבין היה...

מנור: בג'וערה?

גזית: (ממשיך) מפקד הקורס שלנו בג'וערה והשני, אני חושב שזה היה בשמיר, אבל שמיר, לפני שהם עלו לצפון ואם אינני טועה זה היה... היה מכונה "מוישה בערן", אבל מוישה ברכמן, שהיום אינני יודע מה שמו. הוא, נדמה לי, היה מפקד הקורס השני. בכל אופן, קורס מט-כפים. ב-46 הייתי אמור לצאת לקורס מט-עמים.

מנור: ואיפה היית כל הזמן?

גזית: אני התחלתי בקריית-ענבים. בראשית קיץ 45 גרשו אותנו מקריית-ענבים. הברי המשק הסכימו לקבל מחלקה למקומה של שנה ואני לא זוכר כבר מהי - באפריל, מרץ, או משחו כזה, 45, זרקו אותנו ואז עזבנו לבית הערבה. לא היו מוכנים לחדש את החוזה עם הפלמ"ח והייתי בבית-הערבה מספר חודשים עד שיצאתי לקורס מט-כפים, שזה היה בקיץ.

גזית: בכל מהלך התקופה הזו הייתי בגבעת השלושה. בסוף התקופה הזו, וזה היה כמה חודשים לפני פרוץ מלחמת השחרור, בעצם גמרתי עם גבעת השלושה ונתמנתי כמפקד הרזרבה של הפלמ"ח בירושלים. חבסיס שלי היה בעצם... אז הייתי בבית.

מנור: ירשמה של מי זה היה, יגאל עצמון?

גזית: אני יודע מי אז עסק במילואים? אני כבר לא זוכר, אבל הרזרבה של הפלמ"ח בירושלים היתה כפופה כחלק מהגדוד השני. אני הייתי שייך לגדוד השני. מפקד הגדוד השני אז היה משה נצר ואני הייתי בעצם כפוף לו באותה תקופה. כלומר, אני הייתי כאילו שייך למטה הגדוד שישב במשרד בתל-אביב, אבל לגור, גרתי בבית וחיייתי נוסע כל פעם על חקו לירושלים, נוסע רק באוטובוסים, שם רכב לא היה באותה תקופה. ביום שפרצה מלחמת השחרור אז בעצם נחר מאד כבר עלייתי לשם.

מנור: ונשארת בירושלים?

גזית: כן. וירדתי לבית-הערכה וחקמנו את חבסיס של פלוגת הפלמ"ח בבית-הערכה, על יד מפעלי ים-המלח, בסדום. שם, אפשר לאמר, תפסה אותי מלחמת השחרור ובשלב די מוקדם יצאתי לקורס המס-ממים הראשון, או קורס הקצינים הראשון של לפני המלחמה, כלומר, של חייט לסקוב, במחנה דורה. מבית-הערכה, אני הקמתי את חבסיס הראשון של הפלוגה בסדום, ירדתי שם לים המלח ואחרי שעליתי אז...

מנור: משתו בסוף פברואר.

גזית: הקורס, נדמה לי, התחיל בפברואר, כן. זה היה קורס די קצר אני חושב. זה קורס שהיה איזה חודשיים וחצי, או משתו כזה. חלק אפילו מאיתנו נקראו קורס, לקראת מבצע נחשון, אלה שהיו שייכים למטה שהיה אז הגדוד הרביעי של הפלמ"ח, עזבו את הקורס לקראת מבצע נחשון. אני נשאיתי עד סוף הקורס. קורס המס-ממים אני יצאתי להדרכה בקורס מס-כפית של הפלמ"ח, כמדריך בקורס מס-כפית של הפלמ"ח, שהיה באותו זמן בדליה, מחזור אחד.

מנור: עוד לפני המלחמה?

גזית: לא, זה כבר במלחמה.

מנור: כבר במלחמה עצמה?

גזית: אני מדבר כבר על 1948.

מנור: כן, כן, אבל אני מתכוון לפני 15 במאי.

גזית: כן, לפני 15 במאי, כמובן. הקורס שלנו הסתיים, אני לא זוכר מתי, באמצע אפריל - 9, 10, 11 באפריל, משתו כזה.

מנור: לקראת תפלישה.

גזית: ואת קורס המס-כפית הזה, שהוא היה כבר קורס יחסית קצר, אני הגעתי, גמרתי את הקורס, חזרתי כבר לגדוד השלישי של הפלמ"ח, כשאני עזבתי הגדוד השישי עוד לא היה קיים כמוסד, הוא רק התגבש בערך באותה תקופה, אבל כשגמרתי את קורס המס-כפית, את המחזור האחר שהדרכת אותו, אז כבר מצאתי את עצמי בגדוד השישי וזה היה ממש בסיוע התפוגה הראשונה, לקראת העלייה חזרה. הגדוד אז ישב במחנה שמונים, מה שהיום נקרא מחנה שמונים, בפרדס-חנה ועלינו חזרה לירושלים. אני נתמנתי כמ"פ, הייתי אחראי על גיבושה של פלוגה חדשה וישבנו אז במשלט המסרק, ליד הכביש לירושלים. הפלוגה הזו התפרקה מהר מאוד, כלומר, הוץ כדי הקרבות הקצרים שבין שתי התפוגות, הפלוגה הזאת פורקה כדי להתגבר את האכזות שהיו במשך הזמן בפלוגות האחרות, בעשרת הימים. אני נשארתי בעצם מחוסר עבודה ונתמנתי סמ"פ באחת הפלוגות האחרות. הייתי סמ"פ במחנה שנקרא אז התפוגה הראשונה וישבנו... סמ"פ היה אליעזר לוסיג, שהוא חבר עין-חרוד, אביו זה המורה הידוע מסמינר לוינסקי. ישבנו בצרעה למשך אותה תקופה. עם הפלוגה הזו היינו בתקופה מבצע יואב, כנחם שלנו, שעלה לכוון המשלט המשותף, חירבת זכריה ובית-נתיב, כל האזור הזה, נתיב חל"ה, אצטרף. ובשלב יותר מאוחר - אז היו הדיונים הגדולים על פרוק הפלמ"ח והגדוד השישי היה הגדוד הסרבן, כלומר, הוא היה הגדוד הפרו-בן-גוריוני, בעוד שהפלמ"ח היה אז, בעיקרו, אחדות-העבודה, הגדוד השישי היה הגדוד שכא ואמר - אנחנו נגד פוליטיזציה, אנחנו לא נתמזר. עבד'קה זמיר היה המג"ד. מכל מקום, בשלב מסוים, כשפורק הפלמ"ח, אני הייתי אמור לעבור לחטיבת כרמלי, שזו היתה בשבילי גזירה שלא יכולתי לעמוד בה. מוט'קה, שהיה אז עוד אחרי הפציעה...

מנור: מוט'קה מקלף, כן.

גזית: לא, לא, מוט'קה אחי. הוא היה אחרי הפציעה, הוא היה בשלבים של החלמה ולפני שהוא חזר ונכנס לחפקוד במשרד החוץ, הוא נקלע אז ל"מערכות". ובשיחה שהיתה לנו, אז הוא חציע לי, אם אני מוכן, גם כן להצטרף ל"מערכות" ומתי שהוא בראשית 49 התגלגלתי למערכות כחבר מערכת "מערכות" ובמידה מסוימת אני יכול לאמר שהצעד הזה אז היה צעד מקרי לחלוטין, רק מתוך כוונה לא להגיע ל"כרמלי", הוא גרם לכך שמצאתי את עצמי אחרי זה עם עוד שלושים שנות שרות צבאי, כפי שהן היו.

מנור: כלומר, אחרת היית פורש.

גזית: בעצם, זה מה שגרם לי לפספס את שלב השחרורים המסיביים של סוף מלחמת השחרור.

מנור: כלומר, היית פורש או על רקע הפיטורים או ה...?

גזית: לא, עם השחרורים.

מנור: או בכלל ההשתחררות, או על רקע אולי אפילו הפלמ"ח?

גזית: לא, זה לא...

מנור: לא?

ԱՆՈՒ: ԵՄԱ ՈՐԴՈ ՍՈՍ-ՏՈՒՄ ՈՒՆ, ՍՈՒՄ ՈՒՆ ԵՐԻ ՉԻՐՈ ԴՅՈՒ ԴՅՈՒ, ՄԵՐ ՆԱԾԻՐ, ԵՐՈՒՄ
 ՈՒ ՍՈՐԴՈ, ՍԻՐԻՐ ԵՐԻ ԵՐԻՐ ԽԱՇՈՒՐ ՍԵ ՍԵՇՈՒՆ, ԵՐՈՒՐ ԿԵՐԵՐ ՆԱԾԻՐ ՈՒՅԻՐ ՈՒՐ
 ԵՄ ՈՒՆ ԴՅՈՒ ԵՐՈՒՐ, ՈՒՆ ԵՐ ՍՈՒՄՈՒ ԵՐԻՐ ԵՐՈՒՆ ՍՈՐԴՈ, ՄԵՐ ԵՐՈՒՐՈՒ ՈՒ ՉԻՐՈ
 ՍՈՍ-ՏՈՒՄ, ՈՒ ՍՈՐԻՐԻ ԽԱՇՈՒՐ ՍՈՒՄՈՒՐ ՄԵՐ, ՈՒ ԵՐԻ ՍՈՒՄՈՒ ՈՒ ԿՅՈՒ ԵՐԻՐ ՍՈՒՄՈՒ
 ԵՐՈ ՈՒՆ ՍՈՍ ԵՐԻՐ ՍՈՐԴՈՒ ՍՈՒՄՈՒՐ, ԵՐՈՒՐ ՍՈՒՄՈՒ ԵՐԻՐ, ՆԱԾԻՐ ՈՒ ԵՐ ԵՐՈՒՆ
 ՍՈՐԴՈ, ՈՒ ՍՈՒՄՈՒ ԵՐԻ ՍՈՒՆ ՍՈՐԴՈ, ԵՐՈՒՐ-ՈՒՆ ՍՈՒՄՈՒ ՍՈՒՆ ԵՐԻՐՈՒՆ, ՄԵՐ
 ԵՐՈՒՐՈՒ ԵՐԻՐ, ՍՈՒՄՈՒ ՍՈՒՄՈՒ ԵՐ ԵՐՈՒՆ ՍԵ ՍՈՒՄՈՒ ՍՈՒՄՈՒ ԵՐԻՐ ՈՒ ՍՈՒՄՈՒ ՍՈՒՄՈՒ,
 ԵՐ ՍՈՒՄՈՒ ԵՐԻՐՈՒՆ, ՍՈՒՄՈՒ ՈՒ ՍՈՒՄՈՒ ՍՈՒ ՍՈՒ, ԵՐՈՒՐ, ՈՒՐ ԵՐ ՍՈՒՄՈՒ
 ՍՈՒՄՈՒ ՍՈՒ ՍՈՒ ՍՈՒՄՈՒ, ՍՈՒՄՈՒ ՍՈՒՄ ՍՈՒՄՈՒ ՈՒ ԵՐՈՒՐ ՈՒ ՍՈՒՄՈՒ ՍՈՒ ՍՈՒՐ
 ՍՈՒՐ ԵՐԻՐՈՒ ՍՈՒՄՈՒ, ԵՐՈՒՆ ՍՈՒՄՈՒ, ՄԵՐ ԵՐՈՒՐ ԵՐՈՒ ՍՈՒՐ ԵՐԻՐ ԵՐՈՒՐՈՒ
 ՍՈՒ ՍՈՒ ՍՈՒՄՈՒ ՍՈՒՄՈՒ, ՍՈՒՒ ՍՈՒՒ ԵՐ ՍՈՒՒ ՈՒ ՍՈՒՄՈՒ ՍՈՒՄՈՒՐ ԵՐԻՐՈՒՆ...
 ՍՈՒՒ ՈՒ ՍՈՒՄՈՒ ԵՐՈՒՐ, ՍՈՒՒ ՍՈՒ ԵՐ-ՍՈՒՐ, ՄԵՐ ԵՐ ՍՈՒՒ ՍՈՒՒ ԵՐԻՐ
 ԵՐԻՐՈՒՆ, ԵՐԻՐ ԵՐՈՒ ԵՐՈՒ ՍՈՒՒ, ԵՐ ՍՈՒՒ ՈՒ ՍՈՒՒ ՍՈՒՒ ԵՐԻՐ ՍՈՒՒ ԵՐՈՒ,
 ԵՐՈ ՍՈՒՒ, ՍՈՒՒ ԵՐԻՐ ՍՈՒՒ ՍՈՒՒՐ, ՍՈՒՒ ՍՈՒՒ ԵՐՈՒ-ԵՐՈՒ, ԵՐ ՍՈՒՒ ՈՒՆ,
 ԵՐՈ ՍՈՒՒ, ՍՈՒՒՒ, ԵՐՈՒ ԵՐՈ ՍՈՒՒ - ՈՒ ՈՒ ՍՈՒՒՒ ՍՈՒՒՒՒ ՍԵ ՍՈՒՒ ՍՈՒՒՒ
 ԵՐԻՐ ՍՈՒՒ ՈՒ ՍՈՒՒ ՍՈՒՒ, ԵՐՈՒ, ՍՈՒ ՈՒ ՍՈՒՒ ՍՈՒՒ-ԵՐ-ԵՐԻՐՈՒՆ, ԵՐԻՐ
 ՍՈՒՒՒ ՈՒ ՈՒ, ԵՐԻՐ, ՍՈՒՒՒ-ՍՈՒՒՒՒ, ՍՈՒՒ ՍՈՒՒ ՈՒ ՍՈՒՒ ՍՈՒ ՍՈՒՒ -
 ՍՈՒՒ ԵՐ ՍՈՒՒՒՒՒՒ, ՍՈՒՒ ԵՄ ՍՈՒՒ, ՍՈՒՒՒ ՍՈՒ ՈՒ ՍՈՒՒ, ՍԵ ՍՈՒՒ,
 ԵՐՈ ՍՈՒՒ, ԵՐՈՒ ՍՈՒՒՒ, ՄԵՐ ՍՈՒՒ ՍՈՒ ԵՐԻՐ ԵՐՈՒՒ ՍՈՒՒ, ՈՒ ՍՈՒ
 ՍՈՒՒՒ ԵՐՈ ՍՈՒ ԵՐՈՒ ԵՐԻՐ ՈՒ, ՍՈՒՒՒ, ՍՈՒ ՈՒ ԵՐ ՍՈՒՒ.ՍՈՒՒՒՒ...

ՍՈՒՒ ՍՈՒՒՒ ՍՈՒՒ, ԵՐ.

ԱՆՈՒ ԵՄ, ԵՄ, ՍՈՒՒՒ ՍՈՒ, ՍՈՒ ՈՒ ՍՈՒ ՍՈՒՒՒ, ՍՈՒ ՈՒ ՍՈՒՒ ՍԵ ՍՈՒՒ
 ԵՐԻՐ ՍՈՒ ՈՒ ԵՐՈՒ ԵՐԻՐ ՍՈՒՒ ՍՈՒ, ՍՈՒ ԵՐՈ ՈՒ ԵՐՈՒՒՒՒ. ԵՐՈՒՒ
 ՍՈՒՒ ԵՐ, ՈՒ ՍՈՒ ՍՈՒ ԵՐ, ՄԵՐ ՍՈՒ, ԵՐ ԵՐ ԵՐՈՒՒՒ ԵՐՈՒՒՒՒ ԵՐԻՐ
 ՍՈՒ ՍՈՒՒՒ ԵՄ ՍՈՒՒՒՒ ԵՐՈՒՒ ՍՈՒ ՍՈՒՒ "ՍՈՒՒՒ" ԵՐՈՒ ՍՈՒՒՒ ՍՈՒ
 ԵՐՈ ԵՐՈ ՍՈՒՒ ՈՒ ՈՒ ՍՈՒ ՍՈՒ ԵՐԻՐ, ԵՐ ՍՈՒ ԵՐՈ ԵՄ ԵՐԻՐ
 ԵՐՈՒՒՒ, ՍՈՒ ԵՐ ԵՐ ՍՈՒՒՒ ՈՒ ԵՐՈ ՍՈՒ ԵՐ ԵՐ ՍՈՒՒՒ ՍՈՒ ՍՈՒ
 ԵՐՈ, ԵՐ ՍՈՒ ՈՒ.

ՍՈՒՒ ԵՐՈՒ, ՍՈՒ ՍՈՒ ՍՈՒ.

ԱՆՈՒ: ԵՐՈ, ԵՐ ՈՒ ԵՐՈ ԵՐ ԵՐՈՒ ՈՒ ՍՈՒ ՍՈՒՒՒ ՍՈՒՒՒՒ ՍԵ ՍՈՒ ՍՈՒՒ
 ՍՈՒՒՒ.

ՍՈՒՒ ԵՐՈՒ, ՍՈՒ ՍՈՒ ՈՒ ԵՐ ԵՐ ԵՐ ՍՈՒՒՒՒ ՈՒ ՈՒ...

ԱՆՈՒ: ԵՄ, ԵՐ ՍՈՒՒՒՒՒ.

ՍՈՒՒ: ՈՒ ԵՐՈ ՍՈՒՒՒՒՒՒ, ՈՒ ԵՐ ԵՐ ՍՈՒՒ ՍՈՒՒ ՍՈՒՒՒՒ

ԱՆՈՒ: ԵՄ, ԵՐ ԵՄ...

ՍՈՒՒ: ԵՐՈ

גזית: לא. בניה שהייתי מגיע ל"כרמלי", או בניה שלא הייתי מגיע ל"כרמלי" וחפמ"ח היה ממשיך לתפקד, כשכל עם ישראל היה משתחרר וחולך הביתה, אז גם אני הייתי משתחרר. הכוונה המקורית שלי, אגב, פעם, הייתה ללמוד רפואה. אין לי שום מושג אם הייתי מגיע לכך, או לא הייתי מגיע לכך, אבל העבודה ב"מערכות", שהיא בעיקרה היתה, באותה תקופה, הקירת פרשיות הקרב של מלחמת השחרור, הייתה מאד מעניינת. היתה לך אז הרגשה - אני בסך הכל נקלעתי למערכות עידין כסגן צעיר, אמנם כבר על חקן תפקיד של סרן, אבל את הסרן קיבלתי יותר מאוחר ומיין סגן כזה, הולך וחוקר את פרשיות הקרב ומגיע ומראיין אלופים. אז עוד לא היה אפילו אלוף-משנה קיים, אבל סגני-אלופים כשכילי - המח"ט שלי היה סגן-אלוף. ראיתי את... מה שמו, מ"גבעתי", את...

מנור: זה היה במסגרת ענף ההסטוריה של צה"ל, או...

גזית: לא.

מנור: "מערכות"?

גזית: ענף ההסטוריה של צה"ל עוד לא היה קיים. הקרתי איזה הריסר פרשיות ועשיתי עבודה מדעית בתחילת יפה. הקונסאקט הראשון שלי עם משה דיין היה אז. זה היה מין clash, אני בטוח שהוא לא זכר את זה אפילו לאחר מכן. אנתנו הוצאנו איזו חוברת מיוחדת, שהייתה חוברת העשור ל"מערכות" ובניגוד לחוברות האז, תקודמות, שהן היו 90 אחוז תרגום ומעט מאד כתיבת עצמית, לחוברת הזו, החלטנו, שהיא תהיה בעיקרה חוברת של כתיבת עצמית והיה מבצע די גדול לתבוא אישים שונים שיכתבו לחוברת. ודיין נתבקש לכתוב רשימת, שבה הוא כתב על תפשיטה של הגדוד המשוריין שלו ללוד ורמלה. הוא כתב ובמסגרת תפקידו במערכת, אני הייתי איכשהו אחראי לעריכת הסופית של החוברת, גם של המאמר שלו. עורך "מערכות" האז גלילי, לא יכול היה לסכול שדיין תחליט שכשהם תפסו משוריין "סו-פאונדר" של תליגיון, הם כינו את המשוריין הזה "הנמר הנוראי" והוא תיקן את זה ועשה את זה, במקום "הנמר הנוראי", "הנמר הנורא". שלחו לדיין את הטקסט לתגחות והוא התפרץ פניהם והתחיל לשאוג - מי זה המטומטם שמחק לי את ה"י"? מי נתן לך את המטכות? ואני לקחתי את זה על עצמי, מפני שאני הייתי המופקד כאילו על המאמר הזה. ושאל צעקות וחוספנו לו את ה"י". אחרי זה, כשעבדתי איתו, הוא אף פעם לא הזכיר את זה, אני בטוח שהוא לא זיהה ביני לבין העניין הזה. מכל מקום, נקלעתי ל"מערכות". מ"מערכות", בשלב יותר מאוחר, וזו הייתה תקופה די סוערת, כולל מרד של, מה שקראנו "התורכים הצעירים" נגד ההנהגה של "מערכות" - גלילי, גרשון ריבלין - על ביהול כושל של המוסד הזה. אני לא יודע אם מוס'קה סיפר לך על הפרשה.

מנור: כמעט ולא.

גזית: בעיקר על השאלה של - איך זה ירחון אי אפשר לתוציא פעם בחודש. מסבירים לך שזה מבצע על-אנושי, זה יכול לצאת או פעם בחודש, או פעם בחודשיים, או פעם בשלושה. אמרתי - אם עיתון יכול לצאת כל יום ושכועון כל שבוע, אז גם

ירחון צריך לצאת פעם בחודש. נקרא לזה רבעון. ואז עשינו איזה שחזר חזרה. אני מצאתי את עצמי, בחקופת הנדוד הזה, כמזכיר המערכת. כלומר, "התורכים הצעירים" מינו אותי כמזכיר המערכת. אז מצד אחד היתה מאוד מעניינת, העבודה, כמזכיר מערכת ועד היום יש לי קצת גישה לעבודת דפוס ולכל מיני דברים כאלה.

מנור: מי עוד היה איתך שם, עם ה"צעירים"?

גזית: באותה הקופה, אז, היה יהודי שמאז היינו לידידים מאוד מאוד קרובים והוא היום ז"ל, דודיק ברסון זכרוננו לברכה. ממש ביום ראשון, לצערי אני לא אחיה בארץ, חמש-עשרה לפטירתו. מוט"ק עזב אותנו די מהר, יהודי מפורסם היום וזה אכזרית טמיר, שחזר מן השבי בגוש-עציון, פרופסור גבי כהן, דיקן הפקולטה למדעי-הרוח וגם כן מאז אהבנו חברים מאוד קרובים, אם כי אח גבי אני זוכר, מפני שהוא היה חניך שלי בקורס המס-כפנים בזלית. אני חושב שזה היה בערך חצות העיקרי. אחר-כך נכנסו עוד כמה אנשים, אבל זה כבר היה בסוף ימי. אז מ"מערכות" יצאתי למה שהיה אז קורס מתקדם, שלב ב', או קראו לזה בסלנג "קורס המג"דים", שזה היה בראשית 1951. כלומר, אני, ב"מערכות", הייתי כמעט שנתיים. מפברואר, משתו בזה, 49 ועד סוף שנה 50. יצאתי לקורס הזה, שהיה בסרפנד ובעצם חקדים את מו"ם. שם הייתי אמור...

מנור: מי היה ממקד הקורס?

גזית: ממקד הקורס בימי... אני קצת מבלבל מכל הכלגאן הזה. אני חושב שזה היה טוב יצחק רבין.

מנור: קורס מג"דים?

גזית: כן, זה מה שהיה אז קורס המג"דים. אם אינני טועה זה היה אז יצחק רבין, אלא אם כן אני טועה.

מנור: ממש מקורסי המג"דים הראשונים.

גזית: סליחה?

מנור: מקורסי המג"דים הראשונים.

גזית: לא. אני הייתי כבר מחזור...

מנור: שלישי, רביעי?

גזית: אני חושב שמחזור ג'. זה היה מראשית 51 עד מאי-יוני, אני לא זוכר, משתו בזה. נדמה לי שיצחק רבין היה ממקד הקורס. מקורס המג"דים, הייתי אמור, בשלב הראשון, להתגלגל לאמ"ן.

מנור: אמ"ן עוד לא היה קיים.

גזית: תראה, אז זה היה ממ"ן - מחלקת מודיעין - מה שהיום נקרא אמ"ן, וכנראה למחלקת מחקר. אני אומר כנראה, מפני שכעצם לא התגלגלתי לשם בכלל. חציכו אותי כבר לחיל-המודיעין, קיבלתי אפילו תג כובע, אבל במקום לחגוע לחיל המודיעין באותו זמן, נשלחתי לצוות התפעלה של התגבורים הראשונים של צה"ל, הגדולים, שזה היה תמ"כ ותמ"ג בסוף 51 ואני הייתי עוזר קצין אג"ם. קצין אג"ם היה שייקה גביש ואני הייתי עוזר קצין אג"ם. אני לא יודע, במושגים של היום אולי תקרא לזה קמב"ץ, לא משנה. ובילינו מסביב להכנת התגבולים הללו. אני לא זוכר כמה, אבל כמה חודשים טובים. תוך כרי תקופת התרגילים הללו ובמידה רבה מאד בזכותו של דודיק כרמון... דודיק היה, אני חושב, עדיין במערכות אז, או שהוא כבר עבר למח"ד, אני כבר לא זוכר, אבל הוא היה כן-דוד של מוסיקה מקלף, מוסיקה מקלף היה אז סגן הרמטכ"ל, הוא היה צריך ראש-לשכה, אז הוא שידר אותי למוסיקה מקלף וביום מסויים אמרו לי - אתה חושב שאתה הולך ללשכת הרמטכ"ל (מתקן) למודיעין, סעות בידר, אתה מגיע ללשכת סגן הרמטכ"ל. ואז הגעתי ללשכת סגן הרמטכ"ל, אני החלמתי בתפקיד הזה את אלחנן אורן, היום דוקטור אלחנן אורן המתולל והידוע. הפעם הראשונה שדרכתי במטה הכללי של צה"ל, התייחסתי לזה בדחילו ורחימו נוראיים ותרבת נאיביות. אלחנן הסביר לי מה זו עבודת מטה, פעם ראשונה שבכלל בקלעתי למין תפקיד כזה, הוא ניחל את כל עבודת המטה שלו במחברת. היתה לו מחברת עם שמונה-עשר טורים ושם...

מנור: בקורס המג"דים לא למדתם שום דבר?

גזית: לא. קורס המג"דים היה הרגילים סאקסיים. גם לא בפו"ם של היום ילמדו אותך את הסכניקה מחסוג שהוא לימד. הנושא העיקרי שלו היה להסביר איך צריך את ה... כל דבר שעולה ושהיה מספל בו היה רושם בצורה מסודרת, זה היה על ניירות של חשבון, שהיו משכצות, היה נושא ואחרי זה שמונה-עשרה רובריקות שאתה מסמן בארבעה צבעים שונים, מה אתה עשית ואיך זה התקדם ואם כן דווחו לך, לא דווחו לך וכן הלאה. כעבור שבוע, התברר לי, להוותי, שהצלחתי לכלכל את כל הצבעים וזרקתי את המחברת וכזה גמרתי את תורת המטה שלי. אני שימשתי כראש-לשכה של סגן הרמטכ"ל, אז זה היה סגן רמטכ"ל וראש אג"ם. בעצם, מסוף 51, אני חושב שכביד יש לי אפילו באיזה מקום שמורים המינויים שקיבלתי, אבל נדמה לי שזה היה בערך סוף 51, ועד שעליתי בסוף 53...

מנור: מוסיקה מקלף כבר החליף את ידין בסוף 52.

גזית: אני יודע, אבל עד שעליתי בסוף 53 וחפכתי להיות ראש-לשכת הרמטכ"ל. עכשיו, אני הייתי עם מוסיקה מקלף, מוסיקה מקלף, בשלב מסויים, עזב ויצא ללימודים, קורס באנגלית, עבר את ה-Senior Officer's Course ועוד משהו, אני כבר לא זוכר כמה, את זה היה שמונה חודשים, תשעה חודשים, ואז ממלא מקומו היה יגאל ידין, כסגן רמטכ"ל וראש אג"ם. יגאל ידין עשה את זה בצורה ייקית בלתי רגילה. הוא תמשיך לתפקד עם שתי הלשכות כדי לשמור על הסדר והדיונים שלו בפונקציה של ראש אג"ם, הוא היה עושה אצלנו בלשכת, לא חייבו עולים אליו, היה יורד אלינו ללשכה והיה מנהל את זה ואחר-כך מוסיקה חזר וכעבור זמן קצר מאד

דיין עזב, מוט'קה נעשה רמסכ"ל ודיין בא, לא הסכים להיות סגן הרמסכ"ל, אלא רק כראש אג"ם. מקלף החלים שהוא משאיר אותי בראש-לשכה לדיין, כדי פשוט לשמור על רציפות, מישהו שמכיר את המערכת, לסייע לו בהתאקלמות בתפקיד, השאיר גט את עוזר ראש אג"ם, היו אז אפילו שני עוזרי ראש אג"ם, זה היה אז מאיר אילן זכרונו לברכה והייט בן-דוד זכרונו לברכה, שהיו שניהם עוזרי ראש אג"ם ובפונקציות, מין חלוקת תפקידים בין שניהם, ולקח איתו רק את המזכירה, שחיתת מנהלת הלשכה, ציפי רם, שהיא היום... בעלת הוא איש משרד החוץ, עד כמה שאני... היה איש משרד החוץ, איבדתי את הקונטאקט איתו. דיין היה בטוח שאני נשארתי שם כדי להיות ה-epitaph של מוט'קה מקלף על פעילותו של דיין בלשכה ואני אכלתי מדורים וצפרדעים שלא נולדו כדוגמתם בתקופת הראשונה. הוא לא זכר לי כמובן את מרשת "הנשר הנוראי", אבל היה... מה שלא עשיתי הוא תמיד היה בטוח שמה משתן לא בסדר, מתח ביקורות בלתי רגילה, את כי, אני צריך לאמר, סגנון העבודה שלו, מן היום הראשון, היה שונה לגמרי מסגנון העבודה של מוט'קה בראש-לשכה ואפשר לאמר, שבעצם, הסגנון הזה שלו הפך להיות אחר-כך לנחלת הכלל הפונקציונרים הבכירים שעובדים עם ראשי-לשכות. בימיו של מוט'קה, ראש-הלשכה היה איזה שהוא פונקציונר מאוד מאוד סכני, שהתעסק, הייתי אומר, בתכתובת, כרמה בכירה יותר, הייתי עובר על הדואר, חלק מה...

מנור: מזכירה בכירה.

גזית: מין מזכירה בכירה. דיין הנמיג את השיטה שראש-הלשכה זה הצל שלו, מישהו שנלוות אליו לכל מקום ומקום וחוא זה שצריך להיות המכצע, או המוציא לפועל, של כל מה שנגמר, בין אם זה סיכום פורטאלי של מסודר ובין אם זה ביקור שלו באיזו שהיא יחידת, עולים עשרה זברים על הפרק ואחרי זה הוא אומר - טוב, אז אנחנו נדאג שזה יעשה וזה יעשה - ובשבילי, מסמיק שאני נוכח, כדי שהוא ידע שאני דואג לכך שראש אג"א ידאג לזה וראש אג"א ידאג לזה וקצין קשר ידאג לזה וכן הלאה. אז מבחינה זו, זה היה... העונם, פי... ללא כל יחס יותר גדול, אבל גם הריכה יותר מעניין ומרתק התפקיד. באיזה שהוא שלב, היה לי איזה שהוא מומנט של...

מנור: הוא השאיר אותך בתפקיד?

גזית: לא רק שהוא השאיר, אני אומר, היה לנו איזה שהוא מומנט של שבירת קרח, ששינה לחלוטין את מערכת היחסים בינינו. כאקראי לחלוטין, אני כבר לא זוכר איך ולמה, ישבנו בדיון, אני זוכר, בחדר הישיבות של הלשכה וחוא שולף לי פתק ושואל איזו שהיא שאלה. איך לי מושג על מה היה הדיון ומה היתה השאלה. ואני משיב לו תשובה ואני לא יודע מה הכנים אותי לכך, שכתבתי לו את התשובה בצורת תמסיר. אני לא יודע אם אחת יודע, אבל לדיין היתה גישה, כישרון לא מבוטל, לא רק לכתיבת, אלא גם לחיבור שירים. בניה, היה מפורסם, שהוא היה בקורס התג"דים המתקדם, שם קראו לזה שלב ב', נדמה לי, או שלב א', אני כבר לא זוכר את הסרטינולוגיה של תמג"סים, אז הוא היה זה שחיבר את השירים של גמר הקורס. אז אני, משום מה, כתבתי לו את זה בצורת תמסיר. חבל שלא שמרתי את זה, כי כדוקומנט

הסטורי... און לי מוסג על מה זה היה, אבל אתה מסתכל, עשיתי את הנייר, פתאום הוא העיף עלי מכת, אצל דיין היה אז המוטנט שפתאום העיף בולקת וכזה בגמר העניין. מאותו רגע, יחסים קרועים ומקורעים. בתוך שנה הוא נעשה רמטכ"ל, הוא כמובן לא אמר לי אף מילה, שהוא מתכוון לכך שאני אחיה ראש-הלשכה שלו, אבל כיום הקובע, הוא בא ואומר לי - זה ברור לך שאתה עולה מחר למעלה, איתי, ללשכת הרמטכ"ל. שם אני החלפתי יחודי, שגם הוא כבר חיוס ז"ל, את גבריאל לוריא, גברוש, שהוא עבד עדיין במתכונת של ראש-לשכה מהסוג הישן, שהוא הסביר לי שאנחנו צריכים תקופת חמישה של חודשיים לפחות, כדי להסביר לי מה צריך לעסוק. כל מה שהוא עסק באותה תקופה היו בעצם שני דברים - הוא היה עובד על מסקי דין של בית-המשפט העליון, שצריכים לקבל את אישור הרמטכ"ל, אז הוא היה לומר מחדש את כל הפרוסקול של בית-המשפט לערעורים, כדי להמליץ בפני הרמטכ"ל, מעבר להמלצת הפרקליט הצבאי הראשי, האם אני, גבריאל לוריא, חושב שהמלצת הפרקליט הצבאי הראשי היא טובה או לא טובה. אני אמרתי - התוא מספיק משפטן - He is good enough for me - הייתי אומר - מה לעשות עם פניות הציבור, שזה היה נושא מחד אקטואלי באותה תקופה, אני מתאר לעצמי גם חיוס, כל מיני גורדיקים שולחים מכתבים בכל מיני נושאים, אז למי להפנות מה. בעצם כזה הוא עסק. אני המשכתי לעבוד במתכונת קודמת, יותר מזה, דיין היה הראשון שביטל את התבוננות של שליח הרמטכ"ל. אז היה שליח, שהיה כולו פרוסוקולארי, צרמניאלי, כעצם לא היה לו שום תפקיד, פרט לזה שהוא היה כלויה לרמטכ"ל, סובב לו את החיק, מביא לו כוס מים ועוד דברים כאלה. אז גם זה נעלם ואז אני הייתי צריך לגסוע בדרכים כל הזמן.

סוף צד א' - קטטה מספר 1

קטטה מספר 1 - צד ב'

גזית: לא הייתי כבר הרבה זמן, אני הייתי בקושי שלושה-רבעי שנה ראש-הלשכה ויצאתי טשם לחיות ב"גבעתי", סמג"ד בגדוד 51, בעצם, עם הסכט מראש שאני אשאר שם בערך שנה ויוצא מ"גבעתי" לקורס בפריס. סמג"ד ב"גבעתי", המג"ד באותה תקופה היה...

טגור: וזה ב-54.

גזית: אני הגעתי ל"גבעתי" ב-54, אבל אני מדבר על גידוד 51. המג"ד היה אשר לוי, המח"ס היה חיוס בר-לב ובאמצע 55 יצאתי לפריס ל- פריס. עצמה, קורס לא הכי חשוב, לא הכי מעניין, אבל לחיות בפריס זה היה דבר לא רע וחזרתי מפריס. אני זוכר, לפני שעזבנו, עשינו סיבוב בכל המקומות היפים ואמרנו לעצמנו - מי יודע אם בכלל עוד אי-פעם נזכה ונראה את זה. וכשרק הגעתי, אני חושב שהגעתי ביולי-אוגוסט, משהו כזה, אני זוכר שה-23 ביולי, בלאת העלה-סואץ על ידי נאצר...

מנור: זאת אומרת היות שנה וחצי.

גדית: לא, לא, אני הייתי שנה, אולי שנה וחודש. אני חושב שהגעתי ביוני וחזרתי ביולי, אבל בזמן התלמדות של תעלת-סואץ, הייתי בדיוק אז בשוויצריה, בסיוול סיום, עשינו איזה טיול של עשרה ימים, משמו כזה, אז עוד לא ספו, נסענו באניה, בדרך לאיסלית. ואז היתה התלמדות תעלת-סואץ, חזרתי ארצה, התמקמתי כמדיין בפו"ם שלנו וכעבור זמן קצר מאד זומנתי לרמטכ"ל, שתיה שוב דיון והוא אמר לי - אתה חזרת מצרפת, אתה דובר צרפתית, יט הכנות למבצע משותף ישראלי-צרפתי, כפי שהוא היה ואז כבר ליווייתי את העניין הזה עד מבצע "קדש", עזבתי כעצם את פו"ם.

מנור: באיזה תפקיד?

גדית: אפשר לאמר תפקיד לא מוגדר בהחלטה, אבל זה בעיקרון היה קצין קישור למטה הכללי הצרפתי, קצין קישור בין שני המטות הכלליות.

מנור: ישבת כאן או שם?

גדית: לא, אני ישבתי בארץ, אבל יצאתי לחקופה מסוימת לפריס, כדי לחצוג את התכנונים שלנו בפני הצרפתים ולנהל איתם את השיחות על המבצע המשותף. רק כקוריוז, מוס'קה, אחי, היה אז בדרך חזרה מאנגליה ארצה ותם עברו את פריס. סיפור הכיסוי שלי, הית אז, שאני מחליף את הנספח הצבאי שלנו, שישב שבעה, משום שאשתו נפטרה, אז אני כאילו יצאתי לפריס למטרה זו ומוס'קה, שרצה להמשיך לטיול, אמר לי - אתה מוכן לקחת את הכן, את אבנר, חזרה אתך ארצה, היתה לי התלבטות קשה האם בכלל לחציע להם להתנחל מתכן, אבל בסוף עשיתי את זה ולקחתי את אבנר ארצה ופוצע קדש מרץ כשהם היו על האניה בים. חזרתי ארצה עם הרגשה שלא יצא כלום מכל העניין, משום שהיה סער בין העמדות היה אז גדול מדי, אבל אז יצא בן-גוריון לנסיעת שלו לפריס וכעבור כמה ימים (הפסקה בקסטה)...

מנור: טוב, נסיום כאן את הפגישות הראשונה, היום 2 בינואר.

המדור להססוריה שבעל-פה

מנור: היום 24 בפברואר 1985 וזו ראשית הפגישה השנייה עם האלוף שלמה גזית, המחזיקת באוניברסיטת בן-גוריון שכנגב. אנחנו הגענו, מתכנינה הכרונולוגית, בדיוק לנקודה של ההכנות ל"קדש", שממנה אנחנו אמורים להמשיך את הסקירה הכרונולוגית שלך אודות התפקידים שמלאה במסגרת המדיניות הבטחונית. (הפסקה בקסטה).

גזית: עמדנו בנושא בנושא ששמו "ההכנות ל'קדש'". באיזו מידה כבר נכנסנו לצד ההכנות עצמן, או שזה עדיין...

מנור: לא נכנסנו.

גזית: טוב, נדמה לי שאני אז סיפרתי לך שאני יצאתי לפריס, לגשת לחבנון המשותף עם אנשי המטה הכללי הצרפתי, על חבנון המבצע וזה בעקבות הביקור של תפאליה הצרפתית שהיתה בארץ מתי שהוא בסוף ספטמבר, משחו כזה. אני כבר לא זוכר לחלוטין את השמות של הקצינים הצרפתיים שאיתם אני אז ישבתי בפגישות. היו מספר פגישות בפריס, שאני הייתי בעצם היחיד שהשתתף. אני דווחתי על הפגישות ארצה לאיש הקשר העיקרי שלי, הית ראש אג"ם, מאיר עמית. הפגישה התפתחה היתה גישה של חוסר כל מוכנות להתייחס ברצינות לתכניות האופרטיביות שלנו ואני זוכר את הביטוי, ששמעתי אותו כמה פעמים מהם, כביכול ביטוי של תערכה, אבל הרבה מאוד של ביקורת וזלזול - אתם מאוד נועזים - כשהייתי אומר שאנחנו מצפים לעשות כך, בכך וכך זמן, אז זה לא נתקבל על ידיהם ברצינות.

מנור: הם היו חברי המטכ"ל הצרפתי?

גזית: כן. אבל הפגישות לא היו במטכ"ל, אלא היו בדירה פרטית ובשלב מסוים הוחלט שמאיר עמית יצא לפריס וינסה לעשות... להגיע לדרג היותר הגבוה ולראות אם אפשר להגיע לאיזה שהוא breakthrough.

מנור: כשהם אמרו "נועזים", אתה זוכר למה התכוונו?

גזית: לאו דווקא למשחו ספציפי, אלא באמת בעיקר לכך שאנחנו משתלטים על סיני בסדר גודל של 4-5 ימים. זה נראה להם חלום באסמיה, בלתי נורמאלי. צריך לזכור, ישבו שם שתי מעצמות על - צרפת ואנגליה היו עדיין מעצמות על, כמושגיתן לפחות - שמדה כשהם שכועות, או יותר, כמעט חודשיים, לא יודעות מה לעשות עם מצרים, מהססות, מחלכסות ואינן יודעות איך לבצע את הפעולה הצבאית. בצד הפוליטי לא היו להן הסוסים והנה באים הקטנים הללו, הישראלים, שאיש לא לקח אותם עד אז ברצינות ואומרים לך שאין להם שום בעיה - ב-4-5 ימים משתלטים על כל חצי האי סיני. מאיר הגיע והיתה לו בעצם פגישה אחת מכרעת, שהיא היתה עם הרמטכ"ל הצרפתי, הגנרל אלי

באותו זמן, כדי לבדוק - רציני או לא רציני - את העניין. הפגישה היתה במטה הכללי ובעצם הוא יצא מהפגישה באותה תורשמות שאני הייתי, שאין עם מי לדבר ואין על מה לדבר וחזרנו ארצה. לא חזרנו באותו יום, מטעמי בטחון הוא יצא בנפרד ואני יצאתי בנפרד וחזרנו הביתה, עם תחושה, שבזה בעצם העניין גמור, לא יצא מזה שום דבר.

מנור: כל זה בראשית אוקטובר?

גזית: כל זה, כמדומני, בראשית, אוקטובר.

מנור: זה אחרי ועידת סן-ז'רמין, או לפני הועידה?

גזית: לא, חכף אני מגיע לוועידה.

מנור: זה לפני הועידה?

גזית: זה לפני.

מנור: אז זה ספטמבר.

גזית: לא, רגע, רגע. הועידה, שאני לא יודע אמילו אם היא היתה בסן-ז'רמין, אף פעם לא היה לי זמן להתעניין ולבדוק את זה, שיצא אליה בן-גוריון, שהיא היתה ה-... turning point

מנור: זה סבר.

גזית: זה סבר, ברור, זה היה בסבר, אז זה היה אחרי סן-ז'רמין, בתחילת אחרי סן-ז'רמין. אני חושב שכן-גוריון חזר מצרפת, אני מתאר לעצמי ב-24-23 באוקטובר.

מנור: 25 באוקטובר.

גזית: עוד יותר טוב. ב-4-5 ימים לפני המבצע. אני מניח שהוא יצא בערך ב-20, אז אני מתאר לעצמי שאני הייתי בשבוע הראשון, או השני של אוקטובר שם. אני, מבחינתי, יותר לא עשיתי שום דבר באותו זמן. אמילו איך שהוא חזרתי חזרה לפו"ם, לשמש כמדריך בפו"ם. ואז יצאו בן-גוריון ודיין לוועידת סבר וחזרו הביתה...

מנור: דיין לא ביקש ממך להצטרף?

גזית: (ממשיך) וככה ניתן האור הירוק למבצע. לקראת המבצע הגיעה משלחת קישור צרפתית ארצה. הם ירדו בחצור, בשדה החקופת, אני זוכר שגנר וייצמן היה מפקד חכנף. הם הגיעו, אני כבר לא זוכר, איזה יומיים, או משו כזה, לפני המבצע, וכאשר נסענו צפונה, לחל-אכזב, עם הצרפתים שהגיעו, אני חושב שהיו איזה שניים, או שלושה באותה קבוצה, אז כבר ראינו את השיירות של צה"ל, שיורדות דרומה ואז עוד היה צה"ל עם ה'כלו-בנד'ים", עם כל המשאיות המגויסות למיניהן ומדים לא מדים, אז קצין הקישור הצרפתי, שאז הוא היה קולונל, קולונל סימון, אחרי זה התפרסם, הוא היה האיש שסיכל בעצם את בסיון ההפיכה של גנרל שאל באלג'יריה,

למרות שהם היו מאוד מקורבים. אז הוא אומר לי - מה זה, יש צוענים בישראל?
אמרתי - לא, זה לא צוענים, זה הצבא שיוורד לחזית. הוא לא אמר לי כלום, אבל מהכעת
פניו היתה לי התרשמות, שהוא חשב - אוי וויי, אנחנו אבודים, אנחנו עם הארתי-
פרחי האלה חתמנו לעצמנו הסכם צבאי לשיתוף פעולה, סופנו המר. בדיעבד, כעבור
שבוע, בסיום המבצע, הוא די הודה בחששות שהיו לו אז. כשהתחיל המבצע אז
התמקמנו בחפ"ק, או במצפה, כמוצב הפיקוד העליון, שהיה אז ברמלה וחתגלגל המבצע.
לא היו דברים יוצאי דופן בצד הקיסור עם הצרפתים מתחילת המבצע, פרט לדבר אחד
וזה גדנוד בלתי פוסק שלנו כלפיהם - נו, נו, נו, מתי אתם כבר מתחילים. עמית
חשש שאולי הם בכלל בוגדים בנו ולא יעשו את המקדים. אבל דברים מיוחדים... אני
מתאר לעצמי שהיו כל מיני דברים קטנים, אבל אני משוט כבר לא זוכר שום דבר
יוצא דופן מתקופת המבצע. זה היה "קדש". בשיחת סיכום שהיתה אחרי המבצע, אני
זוכר את האיש פוליטי הצרפתי, את שארל מאנז'ן, שיחה שהיתה אצל שמעון פרס.
שהיה אז מנכ"ל משרד הבטחון, הוא אומר לו - חשמע, היו לנו ספקות, היו לנו
היסוסים, אבל אחרי שראינו אתכם בפעולה - אז בסגנון צרפתי - אני מוריד את הכובע
בפני מה שאתם ביצעתם, אבל אני מוריד עוד יותר את הכובע על החשג שלכם, עשיתם
את מה שעשיתם, על יסוד רשת טלפונים שמשרות אתכם כאן, משום שאם יש דבר שהוא
היה סיוט במשך כל אותה תקופה, זה חוסר התפקוד של מערכת הקשר. אי תאפשרות לחשיג
מישהו, משהו, זה היה דבר זוועתי, קודם כל, משום שכאופן בסיסי המצב היה חמור -
הוא לא הרבה יותר טוב היום - אבל במידה רבה גם משום שהמעבר למוצב פיקוד חדש,
בלתי מאויש, היה כרוך בהקמת רשת טלפונים, ממש ביחד עם תכנון למקום, ובחוצאת
מכך, עד שהתחילו לאתר איזה קו של מי, איזה קו של מה, וכך חלאת, פחות או יותר
כבר נסתיימה המלחמה. לאחר המבצע, תקופה די קצרה לאחר מכן...

מנור: לאן אתה חזרת אחרי המבצע?

גזית: אני לא בטוח אם הספקתי לחזור לפו"ם, או לא, נדמה לי שלא הספקתי לחזור.
מחר מאוד חתברתי, שאם כי הפעולה הצבאית נסתיימה, יתיה צורך בפונקציה ממוסדת של
קיסור מול הדרגים הצבאיים והפוליטיים של צרפת, לא בצינוורות הפורמליים. לאמר
את האמת, אני עד היום בעצם לא בדקתי ולא טרחת ולא החעניינתי לשאול בעצם למה
לא? כלומר, מה הפריע אז, אחרי שכבר היתה המלחמה, לקיים קיסור כן בצינוורות
הפורמליים. אבל זה אולי חלק ממערכת היחסים שהיתה באותה תקופה בין מערכת הבטחון
למשרד החוץ, לחוסר האמון התדדי, ולכן, לעבוד ב-channel הרגיל של חשגירות,
זה channel שאי אפשר לסמוך עליו. אז, מכל מקום, סיכמנו שאני אצא ואני אהיה
בעצם איש הקשר בשגירות, בנספחות הצבאית, מול השרותים הצרפתיים ועם המערכת
הצבאית, למגעים לא בדיוק ממוסדים. אני את עיקר זמני ניצלתי קצת ללטור את
הנושאים המודיעיניים, שלא הכרתי אותם בעצם באותה תקופה.

מנור: זה מכיוון שאז אתה הקשר עם השרותים החזיק אמ"ן.

גזית: איפה בדיוק תשאלה. למה? אני, אגב, בימי כראש אמ"ן, מסרתי את הקשר הזה.
אז אני לא חושב שחזרתי אז לפו"ם ונדמה לי שבעיקר השקעתי כמה שבועות בלימוד
איקס תחומים אמ"ניים מוסדיים. אני זוכר שאז, בפעם הראשונה, היתה לי פגישת
פנים מול פנים עם איסר הקטן וקצת שמעתי ממנו את מה שקורה. כמדומני, אני אינני

זוכר בדיוק מתי, שבסוף נובמבר-ראשית דצמבר, יצאתי מחדש לצרפת והמשפחה הצטרפה
לעבור 3-4 שבועות. מי שהיה לפני, אם כי לא בצורה מסודרת וקבועה, היה יובל
נאמן, שאני פחות או יותר, אפשר לאמר, תחלפתי אותו ולפני שהוא עוד חזר, עשינו
סיבוב משותף למרוקו ולתוניס, לחקיר את מערך ההגנה והתברחה של היהודים משתי
הארצות הללו. בערך שבועיים, משהו כזה, הסתובבנו ביחד, [REDACTED] והכל
סופר סופר חשאי.

מנור: ב-757?

גזית: לא, 56. אני חושב שזה היה דצמבר 56 ואני נשארתי בפריס פחות או יותר
כשנה, קצת פחות משנה. תוך כדי 57...

מנור: כשהכניסו הפורמאליות היא לצור, או שאין לך כפיפות כלפיו?

גזית: לא, הכניסו הפורמאליות שלי היתה ארצה.

מנור: ישירות?

גזית: ישירות. כלומר, אני, פורמאלית, התואר הרשמי שלי היה "עוזר נספח צבאי",
או משהו כזה. היה לי קצין שהוא היה עוזר, שהוא היום איש משרד-תחזוק, ואמר יומם
ועוד איזו מזכירת, שהיא שמשה אותנו. היה לנו מיין חדרון, פחות או יותר בגודל
של הוכן הזה, שהוא היה לכל [REDACTED]

מנור: הקשרים בינך לבין איש המוסד, אז היה כרוז, נדמה לי.

גזית: לא, אני חושב שזה היה נחום אדלגובי אז.

מנור: אדלגובי אז היח? לא סביר. אני חושב שהוא היה סגנו של קיבן, של גפתי.

גזית: נדמה לי שנמתי לא היה בארץ. מטעם ה"צומ"ת", היה אז שלמה אבארכבל, אחיו
של חיים כהן, שאני זוכר, פעם היה איזה שהוא עבדין שעל זה... ואם אינני טועה
היה אז אדלגובי. אולי כרוז.

מנור: לא סביר שהוא כבר אז היה בדרגה כזאת. טוב, יתכן.

גזית: או שהוא היה...

מנור: או שהוא היה עדיין דוטר.

גזית: אינני זוכר. הצרת היא שאני הייתי כל כך הרבה בפריס, ביקורים וכך חלאת,
... מי היה אז שם? היו לנו מעט מאד יחסים איתם, כך שבכל מקרה לא התעסקנו
איתם הרבה.

מנור: כלומר, שיתוף פעולה לא היה שם איתם?

גזית: כמעט ששום דבר. בחקופת חזו לא היו שום ארועים דרמטיים, רק אולי דבר אחד. לאמר את האמת, אני כבר לא זוכר אפילו את הרקע הפוליטי, אבל במסגרת המתיחויות שהיו אז עדיין בין צרפת לאלג'יריה, הצרפתים, יותר כמסע של עשיית רושם, החליטו לשגר את מי שהיה אז סגן הרמטכ"ל, אי חיל-אוויר, גנרל בורקה, ארצה, לסיחות של שיתוף פעולה מבצעי איתנו. אני לא זוכר את הרקע, אני רק זוכר שקראו לי ואני הייתי אמור לתודיע ארצה שהוא עומד להגיע ביום זה וזה ובסיסה זו וזו ושהוא רוצה לפגוש את הרמטכ"ל, את ראש-הממשלה, ואת שר-הבטחון ובהתייעצות אז עם הארץ החלטנו שגם אני אסע לשם. אני הגעתי לפניו, אני חושב שאולי יצאתי איזה יום לפניו, משחו כזה. אז באהי, עם הרמטכ"ל, אל בן-גוריון הביתה, בקרן-קייטת, בן-גוריון שכב חולה והוא ביקש לשמוע מה בדיוק אני יודע וכמובן לא יצא מכל העניין שום דבר ומחר נסח התברר שהצרפתים בעצם השתמשו בנו כמין נסיון להפעיל לחץ פסיכולוגי על המערכת הערבית, כי היא תמכה אז במורדים באלג'יר. באותה תקופת צה"ל המיל, שוב, באחד מבצעיו החשכוני הנצמזמים והקיצוצים...

מנור: ב-57?

גזית: 57. מאיר עמית, כראש אג"ס, היה אחראי על תכנית הקיצוצים ואני אז נקלעתי לעימות לא סימפטי עם ראש-אמ"ן, פטי באותה תקופת, אחרי שאני טענתי שאמסר לקצץ בצורה די משמעותית בנספחות הצבאית בפרס והוא כעס עלי ותחליט שהוא מחזיר אותי הביתה ומחזיר אותי הבית, בין היתר טרם זמני. זה די חרה לי. אני הצעתי בעצם לבסל את הפונקציה שלי, אבל כשהוא מחזיר אותי ששה שבועות לפני חום השנה והיתה לי דיוח מושכרת וכל מיני דברים, אז נקלעתי למצב די מכין, אבל לא עשיתי מזה issue מיוחד. אחרי זה, כמשך תקופה ארוכה, פטי הרגיש מאוד לא נוח, כשהיה רואה אותי, הוא היה ממש נכוך להגיד לי שלום. זהו. על כל מניס חזרתי וחזרתי ישר, שוב פעם, לפו"ם, כמזדריך ונשארותי בפו"ם - אני הגעתי מתי שהוא באוקטובר, או אולי ראשית נובמבר, משחו כזה, ארצה, זה היה 57.

מנור: מה הסיבה שמחזירים אותך לפו"ם ולא גותנים לך קידום?

גזית: בין היתר משום שאני... קודם כל צריך לזכור -אני קיבלתי את דרגת הסגן-אלוף בסך הכל שנה קודם. אני קודמתי לסגן-אלוף עם שובי ארצה מצרפת ב-56, אז הייתי בסך הכל שנה סגן-אלוף. אבל אני בהחלט הייתי כמצב של המפקד המסונת עלי כותב עלי חוות-דעת נוראיות. אז הייתי בפו"ם למעלה משנה...

מנור: אבל משה דיין רמטכ"ל, המינויים שלו.

גזית: משה דיין רמטכ"ל, כן, אבל מינויים, ככל זאת, בדרג של סגני-אלופים, באים מלמטה ולא מלמעלה. אני לא מדבר על משימות, אלא על... ומאיר עמית היה אז מנוטרל עם תאונת הצניחה שלו, מפני שהם אני הייתי איך שהוא איש אמון של מאיר עמית, אז גם הוא היה מנוטרל. בסוף 58, או ראשית 59, אני כבר לא זוכר תאריכים, סיימתי בפו"ם ועברתי לרמטכ"ל, לטחלקת התכנון. אני גומזתי למח שהיה אז ראש ענף התכנון המלחמה וכעצם אינני יודע מה היתה מטרת המינוי.

מנור: יוסף נבו היה שם.

גזית: אבל יוסף נבו היה לפני, כלומר, הוא היה ראש-המחלקה קודם לכן. כשאני הגעתי לשם ראש-המחלקה היה מונדק - משה-בר-תקוה היום. אני חושב שהוא עוד חי, אבל במצב עצוב. אם כן, הוא צריך להיות היום כן 80. אני אומר שאני לא יודע למה הגעתי לכאן, משום שמחלקת תכנון, באותה תקופה, הייתה דבר אומלל שבאומללים. הייתי אומר, זה כאילו היום להודיע למישהו שהוא נשלח ליחידה סוג ב' של הג'א. אז אינני יודע, משום שזה היה חלק מהמשך מסע העונשין נגד שלמה גזית, או אולי מתוך רצון לתת באמת תמיכה למחלקה הזו, משום שכולם אז ידעו שמונדק, כרמ"ח, בעצם לא תפקד ואולי בגלל זה. על כל פנים, אני לקחתי את העניינים, מבחינתי, בהחלט ברצינות והיו לי שם אז שלוש בעיות: תבעייה הראשונה זה היה ענף תכנון המלחמה, שבעצם לא היה קיים. מאז שיובל נאמן היה ראש מחלקת תכנון, אז לא קרה כלום במחלקה הזו. אני חושב שזה היה עניין של 6-7 שנים. הדבר השני, אנחנו היינו אמורים, די בהקדם, לחכנס לריכוז צוות תכנון סד"כ צה"לי והמחלקה הזאת הייתה צריכה לרכז את העבודה. ותדבר השלישי, זו הידיעה, שאני צריך איכשהו, לתפקד עם רמ"ח שאיננו מתפקד ואני, איכשהו, צריך להיות ח"פרונט" שנותן את כל הגיבוי.

מנור: הוא לא תפקד אז, לא בגלל מגבלות כלשהן, גופניות.

גזית: לא. אופיו היה... לא יודע. הוא יהודי סימפאטי וחגון, שכבדתי אותו אישית. זה לא באופיו להיות המנוול, החתרן, שרוצה להראות שהוא... ואני השתדלתי ככל האפשר תמיד, למדתי את זה the hard way, משום שתיו מעם, פעמיים, שתייתי בא לדיון אצל תרמ"ח וחוא היה אומר - טוב, אנחנו היום נדון בזה וזה, שלמה, תתחיל בבקשה לנהל את העניין. פעם אחת, פעם שניה, אז תבינותי שהכל על כתפי. אני בסך הכל יכול לאמר שאני תבינתי במחלקה. תבינתי מן העבודה ונהניתי משלושה דברים שעשיתי, שאפשר לאמר, שבשנתיים שישבתי שם עשיתי שלושה דברים "כבדים": הדבר הראשון, בפעם הראשונה, אחרי 6-7 שנים הוכן בצה"ל תיק אב לתכנון אסטרטגי, "תיק חשמונאים". אני זוכר שאני, בתחילה, הלכתי לחפש את התיק הקודם, שהוכן בימיו של יובל נאמן, "תיק אבי" בימיו, ראיתי נחר מאד שאין לי מה לעשות עם התיק הזה, שהוא היה כל כך פנטאזיורי, שבמצבו של המשק אין שום תשתית לעשות חזרה על... ובסך הכל, כל התיק הזה היה כמעט single handed. (הפסקה בקטטה) אז זה היה דבר אחד. המבצע השני...

מנור: טוב, צמצמת את חקף התכנון של יובל, אפשר לאמר.

גזית: (ממשיך) חוסר אמון בתוך המערכת הצבאית ומערכת יחסים לא טובה עם לסקוב, שהיה אז הרמטכ"ל. אני חושב שאני לא הספקתי... זה עוד היה בימיו של לסקוב, או אולי כבר של צ'רה, אני כבר לא זוכר. נדמה לי שלסקוב. וחבר השלישי זה היה צוות תכנון סדר הכוחות הצה"לי, שעל זה עבדנו הרבה מאד. זה היה מבצע של שנה שלמה של תכנון תכנית אב חמש-שנתית לפיתוח הסד"כ של צה"ל. כך שאני בסך הכל מתאר נהגיתי מהעבודה הזו. לקראת סיומה אני נדפקתי מחדש, משום שהיה פחות או יותר מסוכסס שאני מחליף את מונדק כראש-המחלקה ביום שהוא עוזב ומקודם לאלוף-משנה. מה שבסך הכל קרה, זה שהביאו את רם רון כראש-המחלקה ובעצם סמוך לאחר מכן אני קמתי ועזבתי בהרגשה מאד, הייתי אומר, מתוסכלת וכעוסה ויצאתי להיות טמח"ס בגולני.

מנור: כן, אבל לפני כן, באשר למחלקת-התכנון - היה לכם פידבק, חיזון חוזר, חיובי של הרמטכ"ל, של הרמטכ"ל, התעניינות?

גזית

גזית: בהחלט, כן. המחלקה אז חזרה ותפסה את...

מנור: של חיים לסקוב.

גזית: גם חיים לסקוב...

מנור: וגם צ'רה.

גזית: (ממשיך) ביחד עם צ'רה, כן. כאמור, יצא לי להיות סמח"ט בגולני, הייתי שנה, כל תקופת הייתי עם מוסת גור כמח"ט. זו הייתה בסך הכל תקופת יפה של גולני.

מנור: ב-62, 761

גזית: 61-62. הייתה תקופת של מבצע נוקייב, עם כל הקונטרברסאליות שלו, אבל בסך הכל, תקופת, שגולני, בפעם הראשונה, עלתה על המפה, כחטיבה שבשקט מתמודדת, למרות איכויות כוח האדם שלה, עם הצנחנים, כלי שום היסוסים מיוחדים. משם, יצאתי להיות מדריך במכללה לבטחון לאומי, או יותר נכון, בצוות החקמה ואחר-כך מדריך.

מנור: 62.

גזית: ישבנו כשנה במסכ"ל, בצוות החקמה ולקראת סתיו 63 עברנו לירושלים והתמקמנו שם. והייתי שנה שם, מדריך של המחזור הראשון במכללה.

מנור: בדרגת סגן אלוף?

גזית: דרגת אלוף-משנה.

מנור: אה, קיבלת כבר אז...

גזית: כן. כלומר, לא קיבלתי את הדרגה, מפני שכמותה תקופת... לא, אז, כשהקורס התחיל, הייתי אלוף-משנה, אבל ישבתי שנה על תקן אלוף-משנה וחיכיתי עד שעליתי בדרגה.

מנור: מה הסיבה שבכל התקופה אתה לא שלח ללימודים גבוהים לחו"ל או...?

גזית: קודם כל, כל זה היה בקושי חמש שנים אחרי שחזרתי מחו"ל. חזרתי מפו"ם בצרפת ב-56.

מנור: שבע שנים.

גזית: שש שנים. לאמר את האמת, אני גם לא לחצתי על זה אז. מן המכללה... בעצם, התנחה המקורית שלי הייתה שאני אשאר לפחות שנתיים כמדריך, אבל מה שקרה בפועל זה שאחרי שנה אחת של מדריך חזרתי חזרה לתל-אביב וקיבלתי את מחלקת המחקר באמ"ן מ-64, עד אחרי מלחמת ששת-הימים, ב-67. במלחמת ששת-הימים כבר היה אז פחות או יותר מסוכם שאני יוצא ללימודים אחרי... מתי שהוא בקיץ 67.

מנור: לארצות-הברית?

גזית: לא, לימודים אקדמיים בארץ. כאשר המלחמה נסתיימה, זה כבר היה פחות או יותר

מחואם ואז הונחתה עלי התפתעה חדיגנית ונקראתי לחיות - בהתחלה שום-דבר - אלוף משנה שלמה גזית, אחרי זה - אלוף משנה שלמה גזית וראש-מחלקת מכמ"ר, של כוחות מרחביים, שהיא חיתה המחלקה המוסקדת על הממשל הצבאי. וכעבור שנה, ב-66, מה שאני אחר-כך נתתי לזה את הכינוי של מטאם הפעולות בשטחים, מה שעשיתי עד למחרת פרסום דו"ח אגרנס ב-74, עם פרסום דו"ח אגרנס, נקראתי לדיין והוא אמר לי - שמעתי, עראי - וכן חלאת - בעוד חשש דקות אתה ראש אמ"ן. וזהו, בהתחלה חיתה לי פחות או יותר הכנה, שאני עושה את זה לא יותר משלוש שנים. אני אמרתי שזה לא אחראי לבקש פחות, אבל זה לא הוגן לבקש ממני יותר מאשר שלוש שנים. ב-77 התכוונתי לעזוב ובינתיים חיו תבחירות והיה המהפך ובא עזר ואומר - שלמה גזית, אנחנו הבריס, אתה לא יכול ככה לקום ולעזוב, אז אני מבקש ממך עוד שנה. 77 הפך ל-78 וב-78 חיו הרבה יתורים שניסונו לרצוחם שיתלפו אותי, אבל כל היהודים מבחוץ, בסך הכל לא הסכימו, או לא חיתה בכונות להפעיל עליהם את מלוא הלחץ ואז תמועמד שנותר היה יתור, שגיא והיה חשש שמינויו של יתורשע שגיא יתקל בתגובה ציבורית מאוד לא סימפטטית. חיו מוכנים אז לאיזה מסע של חשמצות עליו.

מנור: מדוע?

גזית: חיו כמה עיתונאים ש"אתכו" אותו אז מאד, במרכאות כפולות, ותתכוונו... זה גם קצת התפרסם, אבל די במדומז וזה חיה עד כדי כך ששוב היה לחץ עלי ואמרו - חשטע, תן לעניין הזה להרגע וחשאר. ואז נשארתי עד 79, עוד איזה שלושה רבעי שנה ובאמת, כשהוא תחליף אותי, זה עבר לגמרי בשקט וכלי בעיות. סיימתי ב-79. היה הסכם שאני יוצא לשנה לארצות-הברית, ל-Center for International Affairs ואני החלטתי שאני מנצל את הישיבה שלי שם, אם כבר, לכתיבת עבודה על המדיניות הישראלית בשטחים, דבר שאפשר היה לעשות כמובן לאו דווקא בארצות-הברית, אבל אני רציתי שנה של להנות מהאכסניא ששמה ואוראורד. ניצלתי כמה חודשים עד חנוסעה לריכוז כל החומר שידרש לי לעבודה וביליתי שנה יוצאת מן הכלל בארצות-הברית.

מנור: וכתבת את המחקר.

גזית: כתבתי את המחקר ואינשאללה, בעוד שלושה-ארבעה חודשים זה יצא כספר.

1

המכון ליחסים בינלאומיים
המדור להיסטוריה שבעל-פה

(פגישה 3 - שלמה גזית)

(קסטה 2 - צד א')

מנור: היום 26 באפריל 1985, זוהי תחילת פגישה שלישית עם מר שלמה גזית, נשיא אוניברסיטת בן גוריון המתקיימת באוניברסיטת בן גוריון שבבאר שבע. אני רוצה להיכנס בדיון שלנו היום לנושא המדיניות בשטחים בתקופה שאתה כיהנת כמתאם הפעולות בשטחים בין השנים 1967 ועד 1974. כמבוא לדיון שלנו הייתי רוצה לפתוח בעקרונות המדיניות בשטחים אשר נקבעו בתקופה הזאת ואשר נמשכו גם בתקופות שלאחר מכן. אפשר לומר אולי, עד תקופת שרון. העקרונות הללו נוסחו על ידך במאמר ב"מערכות" בינואר 1970, ואני פשוט מפנה את אלו שירצו לעסוק בכך בעתיד, המאמר הזה. אני לא אצטט את העקרונות המרכזיים, מכיוון שהם מנוסחים שם. אני רק אשאל לגבי תהליכי קבלת ההחלטות ולגבי חלק מהעקרונות עצמם, מדוע הם נקבעו כפי שנקבעו.

השאלה הראשונה שלי מתייחסת לנושא של קביעת המדיניות. עד כמה שאני מתרשם, גם מספרך - ספרך, דרך אגב, שיצא עוד מעט לאור, שנכתב במסגרת עבודת מ.א. באוניברסיטת תל אביב - עד כמה שאני מתרשם, המדיניות לא נקבעה, לא על ידי גופי חשיבה, לא ע"י עבודת מטה קודמת, לא ע"י תכנון ודיוני מטה מסודרים, ע"י ייעוץ במומחים וכו'. אלא יותר עושה רושם - אני מדבר כרגע על קביעת המדיניות - יותר עושה רושם שהמדיניות נקבעה ע"י אלתור, ע"י התפתחות בשטח, המציאות בשטח. אולי כאשר המדובר בדיון אולי זה אופייני לאיש, אינני יודע. מכל מקום, האם זה נכון לראות כך את המדיניות? את אותם עקרונות שנקבעו שאתה מתמצית אותם במאמר?

גזית: טוב, אולי רק במאמר מוסגר לפתח דברייך, בלי כל קשר לנושא המדיניות, אני לא הייתי מתאם הפעולות בשטחים מ-1967. הפונקציה ששמה תיאום הפעולות בשטחים, אני כבר לא זוכר בדיוק מתי, אני גם לא בטוח שיש לזה תאריך קובע, אבל היא, נדמה לי שהיא צמחה מתי שהוא בסוף '68 או בראשית '69. את השם אני המצאתי, לא רק שאני המצאתי אותו, עשיתי לו ראשי תיבות הומוריסטיות: תפ"ש-ת. פ. ש. אז זה היה במאמר מוסגר. אבל הפונקציה הזו קמה רק אחרי שנעשה מיזוג בין שני גופים. גוף של, מה שנקרא, מתאם הפעולות המשקיות או מה שהיה קרוי בכינוי אחר, מרכז ועדת המנכ"לים, שזה היה בהתחלה יהודה בלוס, יהודה ניצן ואחר כך דן חירס, ועם הגוף שהיה, הסלנג שלו היה, או השם הרישמי שלו היה יושב ראש ועדת התיאום, והסלנג שלו היה הפונקציה של שלמה גזית, בלי שום תואר. פורמלית, שני הדברים אוחדו בסוף '68 ומתי שהוא לאחר מכן צמח הכינוי. אבל בוא ניגש לשאלה שלך.

בעיקרון, אני חושב שאתה צודק. כלומר, אני לא בטוח אם המילה היא בדיוק אלתור, המילה שלי היא יותר לרוחי יותר מסה ומעש, אבל בודאי שאתה צודק

בקביעה העקרונית. כלומר, לא היה כאן איזה שהוא תהליך של מחקר, של צוות חשיבה, של המלצות למדיניות, של דיונים נוקבים על מה צריכה להיות המדיניות אלא זה היה במידה... כלומר, קודם כל זה היה כמעט באופן קטיגורי מדיניות אישית של משה דיין. כשאני אומר באופן קטיגורי היו כמה פרמטרים יותר רחבים שהם היו מסורת מקובלת, מגובשת, ישנה של יחס ישראלי נומר לאוכלוסיה הערבית, של נסיון ממלחמת "קדש" של ערכים יהודיים, צה"ליים. אבל המיוחדים של המדיניות בשטחים - אלה שהתפתחו לאחר מלחמת ששת הימים ב-67' - הם היו מיוחדים שאפשר לומר באופן ברור אישיים למשה דיין. גם אצלו הם לא כאלה שהוא בא ואמר: טוב, הנה נסתיימה המלחמה ב-10 ביוני, תנו לי יום להתבודד וב-12 ביוני אני אבוא ואני אצא אליכם עם עשרת הדיברות. אלא גם אצלו הדברים הלכו והתפתחו תוך כדי מסה ומעש כזה, תוך כדי תגובות על מציאות ועל התפתחויות שהיו בשטח.

מנור: דיין ביום מן הימים אמר כך: אלו עקרונות?

גזית: לא.

מנור: אף פעם?

גזית: כל מה שכתוב כעקרונות זה אני ניסחתי. זה לא הוא ניסח. יש נקודה בכלל מעניינת והיא, תסלח לי שאני עושה כאן סמיה דייניסטית, דיין בהרבה מאוד מקרים, ולא דוקא בשטחים, נתקלתי בתופעה ששמה "לדיין קדם המעשה לניסוח העקרונות של המדיניות". (הפסקה בקסטה). יצא לי לקרוא בהרבה מאוד מקרים, אני כרגע לא זוכר מקרים אינדבידואלים, אבל אני יכול לומר לפחות כתריסר מקרים, שדיין יצא עם החלטה, וכשאמרו לו למה, הוא לא הצליח לנסח את ההסבר למה הוא רוצה את זה. ורק כעבור שבועות, לפעמים חודשים, אתה פתאום ראית הסבר מאוד מאוד מבוסס, שקול, הגיוני שמסביר את ההחלטה, ואתה רואה שההחלטה שהיא כאילו היתה אינטואטיבית, כאילו היתה איזה מין הברקת מוח, בעצם היא נבעה מאיזה שהיא התבשלות שהיה לו איזשהו קושי לנסח אותה. אני רוצה לומר שזוהי תופעה יחידה במינה. כלומר, לא נתקלתי באנשים עם תופעה כזו, אחרים. אבל אין לי ספק שזה לא דברים שהוא לאחר מכן המציא ארגומנטציה שתצדיק את ההחלטה שלו. לאו אתה ראית שבאיזה שהוא מקום היה לו קושי לנסח דברים.

מנור: כלומר, אתה אומר שהיה קו מדיני אחיד בכל אופן בתפיסתו העקרונית של דיין.

גזית: אני יכול לומר, פחות או יותר, קו מדיני רצוף, ברור.

מנור: הגיוני.

גזית: (ממשיך) עם סטיות קלות פה ושם. משום שהוא גם, כשאתה אומר שהוא הגיב והוא הושפע מהמציאות שבשטח, אז המציאות בשטח לפעמים היתה עושה detraction היתה מסיתה אותו הצידה. אני אגב מתייחס לזה בספר בתחום מסויים שהוא נניח התחום שאני קורא לו: "אדום בעיניים", אבל "אדום בעיניים" כתופעה היא לא דוקא דם בעקבות אירוע חבלני שמביא לידי החלטה לא שקולה, זה יכול להיות גם "אדום בעיניים", החלטה חיובית, אני יודע, על שיחה שלו עם דייג בחוף עזה. אני מקווה שאתה מבין את הנקודה. כלומר, ריאקציה לדבר שאתה רואה בשטח ושמביאה אותך לסטות ולשכוח בעצם את הקו הרצוף, העיקבי של המדיניות. אז בהחלט כן. יותר מזה. אחד הדברים שאפיינו את המדיניות בשטחים אצל דיין היתה ההתנתקות מכל המערכת הערביסטית הישנה, הקיימת, המסורתית שלה היתה מדיניות, שהיא באה עם מטען שלם ואומר: אני לא רוצה לשמוע מכם.

מנור: זה כולל גם, אתה אומר, את אנשי משרד החוץ וגם אנשים דוגמת עזרא דנין, גוש פלמון?

גזית: לא, לא. אנשי משרד החוץ לא עסקו במדיניות ערביסטית בכלל. זה מה שאפיין את משרד החוץ, אם אתה רוצה, עד היום, למרות שיש לו היום desk מצרי משרד החוץ הוא עדיין משרד החוץ שבשבילו העולם הערבי בקושי קיים. קצת, מעט מאוד עוסק בצד המזרחי תיכוני, המחקרי, אבל לא הערבים. בעצם הוא לא עוסק במהות הסכסוך. אבל יהודים כמו יהושוע פלמון ועזרא דנין ויהושוע ורבין וכל אנשי המימשל, הס מזכיר, אחת הטענות הקשות שיש למתנגד, בין המתנגדים העיקביים, המסורתיים, הקשים למשה דיין ולמדיניות שלו בשטחים, זה צבי אל-פלג ובאיזה שהוא מקום, אני לא בטוח אם הוא יודה בכך, אבל אין לי ספק שזה בהחלט השפיע. זה שהוא שבוע לאחר מלחמת ששת הימים נזרק מתפקידו כמימשל, בעוד שהוא ודאי חשב שהוא צריך להיות איש המפתח שימשיך לנהל את העסק.

מנור: טוב, זה בכלל אפיין את דיין שראה עצמו כמומחה לענייני ערבים.

גזית: לא, לא זאת היא הנקודה. הוא אמר: אני יש לי מדיניות. אני לא רוצה שאנשים יבלבלו לי את המוח עם מדיניות אחרת. אז אני רוצה מנגנון ביצועי יעיל שישמע לי.

מנור: אם כי, למשל, כאשר אתה כתבת את המאמר, הוא אמר לך: "כזה ראה וקדש", אכן זו מדיניות, או שהוא מעולם לא התייחס לזה?

גזית: הבט, אני לא בטוח שהוא ראה, אני לא הלכתי אליו. ההנחה שלי שהוא לא קרא.

מנור: טוב, זה דיין. טוב, אני רוצה קצת להיכנס...

גזית: אבל אני רוצה לומר, אבל ההנחה שלי היא גם שהוא, שוב, תרשה לי על דיגרסיה דייניסטית, דיין חילק את העולם לשניים: אנשים שהוא יכול לעבוד איתם, אנשים שהוא לא יכול לעבוד איתם. אם אתה בקטיגוריה של אנשים שהוא יכול לעבוד איתם, אז הוא נותן בך אימון מלא. הוא לא צריך לקרוא אותך ולא צריך לבדוק אותך ולא שום דבר.

מנור: טוב, אני רוצה קצת להיכנס לעקרונות עצמם. אחד העקרונות המאפיינים את מדיניות דיין הוא, אם נקרא לזה כך, שאתה גם מנסח זאת בספר, זו התנגדות למושג של קוויזלינגים, של משתפי פעולה. נומר העדפת אפילו לאומניים ערביים על משתפי פעולה. מצד שני, כמובן, גם אי התערבות במינהל המקומי ומתן אפשרות להנהגה המקומית הערבית לנהל את חייה האזרחיים באין מפריע. עכשיו, בדיעבד, אולי הדבר לא קרה בתקופה שאתה היית מתאם, אבל בדיעבד נומר בשנים '76-'77 האם בסופו של דבר, גם כתוצאה מהבחירות של '76, המדיניות הזאת לא הביאה בסופו של דבר לשליטת אש"ף בשטחים ולהצמחת מנהיגות מקומית ערבית פלסטינית שהיא, למעשה, אפשר לומר תומכת אש"ף? האם דיין, נשאל זאת כך, האם דיין בעצם ראה באנשים דוגמת ח'לף, דוגמת שקעה, דוגמת קוואסמה, אז קוואסמה לא נחשב ככה, אלא יותר מאוחר וכו', או חמדי כנען ודאי, ראה בהם לא סוכני אש"ף אלא...

גזית: רשאר א-שאווה.

מנור: כן, רשאר א-שאווה מעזה, (ממשיך) לא ראה בהם סוכני אש"ף, אלא תומכי אש"ף ואם הם תומכי אש"ף שאינם סוכניו ואינם מקבלים הנחיות מאש"ף, שיפעלו בשטח.

גזית: תראה, קודם כל, אני רוצה לחלק את דברי. אני רוצה כמובן להתחיל בדבר שב-1985 קצת קשה לתפוס אותו. לפני 18 שנה, ב-1967 אש"ף היה non-existent - לא היה אש"ף. כלומר, אחד הדברים שאנחנו אז התחלנו לנסות לפעול למענם היה לבנות אופציה ערבית פלסטינית כמתחרה, הייתי אומר, כאלטרנטיבה לאופציה הטיבעית שהיא האופציה הירדנית.

מנור: אם כי, לא מיד עשיתם את זה.

גזית: די מיד.

מנור: אני מוצא רק בנובמבר '67 שדיין מתחיל לדבר על כך, בעוד שעד אז הוא אומר, הפתרון הוא ירדני.

גזית: לא רק. ...לא רק מתי בדיוק הוא התחיל לדבר, אלא ההתלבטויות. האם אנחנו באמת רצינו ללכת חזרה, לבוא ולומר: יש לנו רק כתובת אחת והיא הכתובת הירדנית, יש אלטרנטיבה אחת. אש"ף אז בכלל לא נראה כאיום. הוא היה כל כך קטן, כל כך אומלל, כל כך מוכה, כל כך חסר משקל בזירה המקומית,

הפנימית, הפלסטינית, בזירה הבינערבית ובזירה העולמית. אז אם אתה רוצה, אתה יכול לומר: יש מקום לכתוב ספר רציני על 18 שנות ציונות אש"פית. כלומר, למה הם הגיעו במשך השנים. מפני שבאמת קשה מאוד לבוא ולומר: תראה, איזה מפלצת אתה גידלת באמצעות כלים מסויימים. אני אינני יודע, קשה לי לבוא ולומר כך היום, מה היה אומר על זה דיין היום. אני לא שייך לאורקולי שיכול לומר: יש לי תשובה. בכל מקרה, מה הוא היה אומר בדיעבד. הנטיה שלי לומר, יכול להיות שהוא היה אומר את אותם הדברים, אנחנו חייבים היינו וחייבים היום לאמץ מדיניות שהיא איננה מתעלמת מהמציאות. כלומר, הדבר הדומיננטי שצריך להנחות אותנו זה להתחשב בנתונים שישנם בשטח. פה ושם אתה יכול להשפיע ולשנות נתונים, בבקשה! אבל הכושר שלנו לשנות את המציאות הוא מאוד-מאוד מוגבל. אני שמעתי את זה, למשל, מפיו של דיין הרבה פעמים, ואני מסכים עם זה לחלוטין, זה בביקורת שלו על תוכנית אלון. תוכנית אלון היא תוכנית נפלאה, אבל היא תוכנית כולה שאח שמשחק לבד. בלי יריב מהצד השני. היא בלתי קבילה, היא בלתי אפשרית לחלוטין שמישהו ערבי מבפנים ומבחוץ יהיה מוכן לאמץ אותה, לקבל אותה ולראות בה פתרון לאורך זמן. יכול להיות שאתה יכול לכפות את זה ל-10 שנים עד להתפוצצות, אבל לבוא ולצפות שערבים היו מקבלים את זה כפתרון? - לא! ולכן מיום שהנושא הפלסטיני קם וצמח, ואני חוזר להתחלה, לרישא של השאלה שלך, שהוא הרישא של הנושא הקוויזלינגים - למה ההתנגדות לקוויזלינגים? לא מתוך איזה גישה פוריסטית-מוסרית, אלא בגלל חוסר הריאליזם שבה. אין סיכוי שזה יוכל לעבוד לאורך זמן, ודאי לא בנתונים של הזירה שלנו. אז אם הגל הוא גל אש"פיסטי - אז אין ברירה, אלא צריך לחפש דרך. דיין היה זה ששחיפש קשר להיפגש עם עראפאת ב-1968.

מנור: כן. בהקשר לזה, אתה לא חשבת גם - אני חושב עליך כרגע, בכל אופן כמתאם - שניתן בכל אופן לעודד יסודות מתונים, כדוגמת שחאדה, או דוגמת אלמצרי משכם, שלא לדבר על הג'עברא מחברון שהם בסופו של דבר יוכלו להיות המנהיגות הקיימת בשטחים, גם על רקע צמיחתו של אש"ף, או אולי אפילו נומר, אולי לא בתקופה ההיא, אבל משהו נניח דוגמת אגודות הכפרים של סוף שנות ה-70, יסודות מתונים אנטי-אשפיסטים, אנטי-לאומניים, שאיתם אפשר יהיה לשתף פעולה ויתכן ויתקבלו על ידי הציבור הערבי הקיים באיזור? משהו בנוסח נומר המנהיגות של ספיחי בשטחים במשך 17-18 שנות שלטון?

גזית: אני לא רוצה להתייחס לאגודות הכפרים, אני לא מכיר היטב, אני לא יודע ואני לא רוצה, לא לבקר, לא לחייב. לא יודע. זה מחייב לימוד הרבה יותר יסודי. אני חושב שהקו הבסיסי שבא ואמר: בואו ונתמוך, ראשית הקו היה יותר מזה. הקו קודם כל בא ואמר: בואו נמנע מלהקים מנהיגות פוליטית בשטחים. משום שכל מנהיגות פוליטית זה, אתה יודע איפה אתה מתחיל ואתה לא יודע היכן זה יגמר. זה לא יכול להיגמר, אלא בכך שבעצם הקמת מנהיגות פוליטית אתה מזמין צרות. זה היה הקו. לא איזה מנהיגות, אלא סירוב להקים מנהיגות פוליטית.

מנור: אף על פי כך שאתה לא מקים מנהיגות. היא תקום מעצמה.

גזית: לא, לא ניתן לה. כלומר, לא ניתן להתארגנות פוליטית כוללת לצמח בשטח. אני אגב חושב שזו היתה מדיניות נכונה עד תקופה מסוימת. אני אומר בתקופה מסוימת בכל התקופה שלי. המציאות המזרח תיכונית, שני דברים חשובים מאוד קרו לאחר מכן: זה מלחמת יום הכיפורים והשלום עם מצרים. זו היתה צריכה להיות שעה שבה כן היו צריכים להקים מנהיגות פוליטית כוללת כדי לבנות את הפרטנר לאוטונומיה, לדו-שיח.

מנור: או ועידת רבאט.

גזית: בסדר. זה אותו דבר. זה חלק ערבי. היא כבר פונקציה של שני הדברים האלה בעיקר. בנתונים הללו אנחנו הלכנו על local leadership. מישהו שאתה בא ואומר: בהיפלקיה המוגבלת המונציפלית - המונציפלית-רבתי שלו של איזור שכם, של איזור הר חברון, של איזור, אני יודע מה, רמאללה, אלבירה וכן הלאה - יש לי ודיעותיו הפוליטיות לא מעניינות אותי, כל עוד הוא אינו עוסק בפעולות חבלה. אתה יודע מה, אפילו את זה בערבון מוגבל. לא יודע אם ראית את המאמר שכתב גנדי לפני כמה ימים נגד רשאר א-שאווה.

מנור: לא.

גזית: זה היה ב"ידיעות אחרונות" לפני שבוע, "מי הוא האיש שמציעים לנו למשא ומתן". אז לגנדי יש חשבון שרשאר א-שאווה הסתיר בשעתו את זיאד אלחוסייני שהתאבד אצלו במרתף, ולפי כללי המשחק אז צריך היה למחרת בבוקר לקום ולפוצץ את הוילה של רשאר א-שאווה. ההוראה היתה לאו משום שכל המדיניות בשטחים לא עבדה לפי כללים של צדק אבסלוטי, של חוק ומשפט אבסלוטי, של יקוב הדין את ההר, אלא יקוב ההר את הדין. זה משרת אותי או לא משרת אותי? מה משרת אותי יותר? שרשאר א-שאווה חייב לי חוב והוא משתף איתי פעולה ואני יכול לעשות איתו דברים? או שאני אומר: משום שבאיזשהו מקום קבעתי שאני מפוצץ בתים של מחבלים - ביתו של רשאר א-שאווה צריך להתפוצץ? זה כל ההבדל. את הנקודה הזו, לצערי, ידידי גנדי מסרב להבין.

מנור: עכשיו, בדיעבד אתה סבור שהמדיניות הזאת של אי הצמחת מנהיגות פוליטית, מצד שני טיפוח - העדפה, לא טיפוח - העדפת יסודות לאומיים על פני יסודות נומר של משתפי פעולה, לא היתה בסופו של דבר שההביאה לכך שאש"ף השתלט על המנהיגות בשטחים?

גזית: לדעתי לא. כלומר, אני חושב שאש"ף צמח והתפתח והצליח והתבסס בלי כל קשר למדיניות בשטחים. כשאתה רואה את אש"ף מקיים היום נציגויות, אינני יודע בכמה בירות בעולם, אז אין לנו שום קשר למדיניות בשטחים. כשאש"ף מופיע באו"ם, בעצרת האומות המאוחדות - זה לא קשור. כשאש"ף היום שבור זה בעקבות מלחמת לבנון. זה שוב, ללא קשר עם מה שקרה בשטחים. מה שקרה בשטחים הוא רפלקציה של מה שקורא בחוץ. נכון הוא, אם אתה רוצה, בגלל המדיניות שלנו בשטחים אבל לא בנקודה הזו. המדיניות שלנו שבאה ואמרה אני לא מנתקת

את תושבי השטחים מן העולם הבינערכי זה מה שקבע או הכריע את הכף. אילו היית אומר: אני רוצה ליצור נתק ומליון ערבים תושבי השטחים של 1967 היום זה מליון ורבע, אבל אותו מליון שאנחנו מצאנו במיפקד של '67, הוא מנותק לחלוטין, אתה יכול לשמוע במחתרת את רדיו דמשק. אבל אין לו נסיעות ואין לו ביקורים ואין לו מסחר ואין לו כלום. יכול להיות שזה היה יוצר מצב שונה לגמרי. אני חושב שזה היה יוצר סיר לחץ. אבל זה לא נסיתי.

מנור: עכשיו, בין שאר העקרונות של דיין היה עקרון שאנחנו הזכרנו אותו - עקרון אי ההתערבות בענייני פנים של המנהיגות. אבל לא תמיד העקרון הזה נשמר. למשל, הבחירות של '72 אז דיין אישית אנס את אלמצרי להציג את מועמדותו לאחר שהוא נכשל בשכנוע של חמדי כנען. הנה, כלומר, הוא לא שומר על עיקרי המדיניות המדיניות באופן עקבי. כאשר נוח - אתה משנה את העקרונות. כאשר לא נוח...

גזית: אני אמרתי קודם כל, שהיתה מדיניות ואחרי זה היו מידי פעם סטיות כתוצאה מהתפתחויות בשטח.

מנור: כלומר, יקוב ההר את הדין, אתה אומר.

גזית: יחד עם זה לא זאת היא הדוגמא. משום שכאן הקו הבסיסי הוא לא זה שצריך היה לחפש מחליף לחמדי כנען שירוצ לעירית שכם. אלא הקו הבסיסי שבא ואמר אני רוצה לאוכלוסיה המקומית לתת את הצ'אנס של בחירת המנהיגות המונציפלית שלה מחדש לאחר, אני יודע, 8 שנים שלא היו בחירות בשטח. זה הביטוי, אם אתה רוצה, הקיצוני ביותר, החזק ביותר, של הניהול העצמי של האוכלוסיה את עצמה. כאשר החלטת על הקו הזה, נכנסת כבר בהחלט לאמביציה האם אתה תיתן נומר לכוחות מתנגדים, לכוחות שמאיימים בחבלה במהלך הזה לנצח! אז זה כבר היתה שאלה שנכנסו כמו שאומרים למלחמה בענין הזה. אבל הקו הוא בדיוק ההיפך ממה שאתה אומר.

מנור: כן, אם כי אני אומר, יש פה ושם סטיות מאוד משמעותיות.

גזית: לא, אבל הסטייה היתה מחוסר ברירה. כלומר, אילו הבחירות היו מתנהלים ללא התערבות מבחוץ, ולא היו איומים לחבל בבחירות, לפוצץ את הבחירות, לא ליצור מצב ש-א, לא יהיו מועמדים, ב. לא יהיו ועדות קלפי, ג. לא תהיה התייצבות לבחירות - זה כשלוך נורא.

מנור: אנחנו דיברנו על כך, אתה הזכרת זאת שאצל דיין התפיסה של פתרון פלסטיני, יותר נכון חלופה אולי לפתרון ההגיוני ההאשמי היה קיים כבר כמעט אפשר לומר מיד לאחר המלחמה. אבל בהקשר לזה, האם אפשר לומר שבעצם החל מ-68 או סוף '67 ואילך, למעשה, הפתרון ההאשמי אצל דיין יורד מהפרק ומה הנותר אצלו זה אולי אחד משני הפתרונות הבאים: האחד הוא פתרון ישראלי.

היינו, משהו נוסח המדיניות שהתקיימה משך כל השנים שימשך עד אינני יודע מתי. והשני - אולי פתרון פלסטיני. היינו, מעין אוטונומיה מזגברת או אפילו מין מדינה בחסות ישראלית, וסגירת האופציה הירדנית.

גזית: אני חושב שיש אי הבנה לדעתי, לגבי מה היתה מדיניותו של דיין. ואני אומר אי-הבנה לא לגבי המדיניות שלו בניהול השטחים, אלא לגבי מה היתה תפיסתו שלו לגבי פתרון ארוך-טווח. זה שני דברים שונים. לא לגמרי. משום שהראשון הוא באיזה שהוא מקום צריך להיות התשתית. אני שייך לאלה הסבורים שלדיין לא היתה מדיניות בשטחים.

מנור: למרות העקרונות.

גזית: לא. היתה לו מדיניות ניהולית בשטחים.

מנור: לא מעבר לזה.

גזית: (ממשיך) אבל לא היתה לו המדיניות שהוא בא ואמר: זה מה שהפתרון שלי אומר צריך להיות בשטחים. ואני אומר את זה במובן חיובי ולא במובן שלילי. משום שהגישה של דיין היתה אנחנו לא בשלים היום, לא אנחנו נהיה אלה שאנחנו נעצב או נכתיב את הפתרון. ומכאן שההתפתחויות הפוליטיות בשטח ומחוצ לשטח הן בבוא הזמן צריכות לתת את התשתית, את הרקע לפתרון שבסופו של דבר יקרום עור וגידים. ואינני יודע מה. מה שאני רוצה, אני - משה דיין - לעשות זה ליצור נתונים שיתנו לי אפשרות לפתרון נוסף יותר נוח. לפתרון שיהיו בו כמה מרכיבים שאני מאוד רוצה אותם. והמרכיבים שלו הם יצירת דפוסים של דו קיום שצריכים להקל על העניין. עד כאן. לא יותר מזה. ולכן לבוא ולומר שהוא רצה פתרון האשמי או פתרון פלסטינאי או פתרון של ישות פלסטינית עצמית-אוטונומית שהיא נמצאת בחסות ישראלית כזו או אחרת - התשובה היתה הוא יבוא. כשנגיע לגשר ונראה מה הם הנתונים אז נראה מה הפתרון הנוח ביותר לנתונים הללו.

מנור: איתך הוא מעולם לא דיבר בקונצפציות כאלה?

גזית: הוא דיבר. דיבר הרבה מאוד. לא על התפיסה שלו. אבל תמיד על הגישה הזאת אני לא יודע. מה אתה רוצה ממני. אני לא יודע מה יקרה.

מנור: גם כשהוא בא ואמר, למשל, בישיבות ממשלה...

גזית: נכון הוא, אבל היו דברים שהם השפיעו. לדוגמא, נושא ההתנחלות. אחד הדברים שאני מדבר עליהם בשטח הוא שאנחנו לא השארנו את המצב עם כל האופציות פתוחות, אלא יצרנו דברים ששינו את המציאות לשני הכיוונים. מדיניות שעצרה יציאה מן השטח היא מדיניות שקבעה דברים. ולכן יש ניגודים פנימיים ואלה הם הניגודים האמיתיים בסתירות הפנימיות במדיניות הדייניסטית

שמצד אחד היא איננה מדיניות שהיא צריכה להביא לידי כך - כאן אני אומר את זה בניגוד למה שהיה בימים הראשונים שלאחר מלחמת ששת הימים שהיתה איזשהו מחשבה, סיכוי שאולי רוב האוכלוסיה תיעלם - אז היה קו ברור שאפשר לומר שעודד בעצם את התושבים להישאר ואפילו לחזור. ומצד שני, קו שהוא בא ואומר אני בונה כאן על הגברת הנוכחות הישראלית בשטח, אני לא יכול לומר שהוא קו דייניסטי מאוד מאוד חזק אבל בלי כל ספק שהיה קו כזה, והמעוזים הגדולים שהוא דיבר עליהם שצריכים לשבת בגב ההר מסביב למתקנים צבאיים, 3-4-5 מעוזים כאלו, תאר לך שהיו קמים 4 ערים כאלה ובכל עיר כזו 30-40 אלף איש - זה מציאות חדשה, שונה לחלוטין. אז איך זה צריך לשבת ביחד? לפעמים אצל דיין אתה מצאת דברים כאלה, אם אתה רוצה, נשנה את המדיניות.

אני זוכר בהקשר לגמרי אחד הרבה שנים לפני זה, דיין כרמטכ"ל ביטל את פיקוד המרכז בצה"ל והשאיר שני פיקודים. וביום מסויים נתברר שהיתה החלטה לא נכונה ואז חזרו והקימו את פיקוד המרכז. כשאמרתי למשה דיין: אתה יודע למה אתה דומה? כשיש טור של חיילים, 50 חיילים שעומדים ואתה אומר: הטור יפנה לימין! ימינה פנה! זה שעומד הראשון עושה תפנית קטנה בשתי כפות הרגליים שלו והוא במקום להסתכל הנה מסתכל הנה. זה צריך לרוץ ריצה משוגעת כדי להגיע לקו. אתה יושב כאן, אתה לא יודע איזה מהומת אדירים אתה עושה. זה היה מסביב לפיקוד המרכז ב-8-1957, לא זוכר מתי זה היה. הגישה שלו בנושא השטחים היתה לפעמים כל כך מתעלמת ממשמעויות בשטח של מה זה יכול...

מנור: הרי משמעויות מדיניות. שהוא עושה אינטגרציה, כאשר הוא מקים התנחלויות, או כאשר הוא מקים אפילו את המפקדות הצבאיות הגדולות בערים. זה כבר משנה מציאות.

גזית: זה פחות חמור. הצבא ממילא מקבל את כל ה...

מנור: כלומר, מעולם, בסופו של דבר, לא קבע קו מדיני ברור.

גזית: כל מי שאומר כך אחרת - זה פרשנים שמנסים לייחס לדיין את תורתם.

מנור: טוב, זה אשר לדיין. עכשיו, אשר לארגון והמבנה של ועדת התיאום והתפקיד של המתאם עצמו. אתה מציין גם בספר שהיו הצעות שונות להקמת הארגון של המימשל או המינהל הישראלי ביו"ש. עם כל הרעיונות הללו, מה שמעניין, חסרה תפיסה או שהיתה קיימת, תפיסה שאנחנו עכשיו מוצאים אותה בסוף שנות ה-70' ובראשית שנות ה-80', והייתי רוצה לשאול אותך מדוע, אולי זה לא היה קיים דבר מסוג כזה. אבל אני מוצא משהו מסוג כזה בדו"ח של ורבין שאתה מציין אותו על לקחי ההשתלטות על רצועת עזה ב-7-56'. היינו, הפרדה מוחלטת בין הרשות המטפלת במינהל האזרחי לבין כוחות צה"ל האחראים לבט"ש. כלומר, משהו מסוג של מה שנקרא הקמת המינהל האזרחי של שנת 81'. זה לא היה קיים, מדוע?

גזית: לא רק שזה לא היה קיים, זה גם לא הועלה. אף פעם לא הועלה כהצעה. אני חושב שגם בצדק לא הועלה. המושגים של ורבין הם - אין לי אף מילחה של ביקורת עליו, הם מושגים שמתייחסים למימשל כלפי המיעוט הערבי בישראל של שנות המדינה הראשונות. לא היתה בעיה בטחונית. היתה בעיה בטחונית פוליטית פוטנציאלית שמי יודע איך החברים הללו יתנהגו לעת מצוקה. אם אתה רוצה את הביטוי הבוטא ביותר לדאגה הזו מצאת ערב מלחמת "קדש" עם העוצר הכללי בכל הכפרים הערביים ופרשת כפר-קאסס. אבל בשטח לא קרה כלום. לא רק שלא היו מעשי חבלה וטרור וכן הלאה, שאגב לא היו גם כאשר היו מעשי חבלה וטרור שבאו מבחוץ. שום שיתוף פעולה של ערביי ישראל לא היה בשטח. גם לא היו לא הפגנות, לא שביתות, לא מחאות. כלום! שקט! בנתונים הללו היתה הפרדה מוחלטת. היתה הפרדה שבאה ואמרה:

א. צריך מינהל אזרחי מיוחד בשטחי המיעוט הערבי בישראל.
ב. אנחנו מחזיקים אותם במובלעות ולא נותנים להם לצאת, אם משום תפיסה פוליטית. ואני לא יודע, אני גם לא מכיר מספיק את התקופה ההיא, אבל יכול להיות למשל שהיתה דאגה חמורה באיזה מידה הם ינסו להתפשט בכל השטחים הערביים שמלחמת השחרור השאירה אותם ריקים והם עלולים לפלוש לכל המקומות הללו. נדמה לי שלא. אני לא חושב שזה היה מומנט חשוב, אבל יכול להיות שגם זה היה.

הדבר השלישי, מערכת הבטחון פועלת באיזורים הללו משיקולי בטחון חוץ ולא משיקולי בטחון פנים. אז כיוון שלרוב הם ישבו על קו הגבול, אז אתה אומר: טוב, בגליל יש שיטחי אימונים ויש היערכות כזו והיערכות אחרת, אבל לא איך מטפלים בסכנין. ואני לא יודע מה. לא זה היה המצב. אנחנו בעצם היינו כמעט מחודש אחרי מלחמת ששת הימים, נקלענו בהתחלה לפעילות, נקרא לזה, של הפגנות פוליטיות שבאו מיד אחרי סיפוח ירושלים ומיד אחרי זה התחילו פעולות החבלה. כלומר, מהיום הראשון זה הלך ביחד. שוב, אני רוצה לחזור למה שקרה ב... אילו היינו נוקטים קו שסוגר את הגשרים ויוצר נתק, יכול להיות שזה היה יוצר, אולי תיאורטית, מצב דומה למה שהיה עם ערביי ישראל.

מנור: כי דיין יכול להיות שהוא רצה לעשות את זה. נתן אפילו הוראה לפוצץ את הגשרים.

גזית: זה היה ביום הראשון של הגעתנו תוך כדי המלחמה.

מנור: 9 ביוני.

גזית: הוא לא רלוונטי למדיניות שצמחה מיד אחרי זה. לכן אני אומר, הקו היה בדיוק קו הפוך, לא קו של ניתוק, אלא קו של מכסימום מגע פתוח, ומה שנקרא "גשרים פתוחים" אני בספר אומר את זה גם בצורה מאוד ברורה, זה לא רק גשרים פתוחים עם ירדן. הגשרים הפתוחים האמיתיים, אם אתה רוצה, זה חיסול הקו הירוק. היה יהודי אחד שדחף לזה מתוך המערכת, זה היה גנדי. גנדי כאלוף פיקוד מרכז...

מנור: לביטול הקו הירוק.

גזית: לא! לסגירת הגשרים וליצירת ניתוק.

מנור: זה ביטול הקו הירוק, מצד שני.

גזית: לא. מזה הוא לא הסתייג. הנימוק שלו היה נימוק עקרוני. כלומר, גנדי לא הציג, על כל פנים, הוא לא התייחס לזה כך. יכול להיות שהוא בהחלט חשב את זה אבל הוא לא הציג את התפישה הפוליטית שמסתתרת מאחורי שתי הגישות החילופיות של כן קשר מכסימלי בין תושבי השטחים והעולם הערבי; לבין ניתוק אוכלוסית השטחים מהעולם הערבי. הוא הציג את זה כבעיה בטחונית. הוא בא ואמר: הגשרים או הקשר עם העולם הערבי זה הבסיס לכל התפיסה הבטחונית, הפעילות החבלנית שקורית בשטח, ולכן צריך ליצור נתק. ואילו זה היה תלוי בו, אז אין לי ספק שהוא היה דוחף לזה. הוא השיג את זה, אגב, פעם אחת לא פורמלית אבל דה-פקטו אחרי הפיצוץ בשוק מחנה יהודה.

מנור: ב-68'.

גזית: (ממשיך) כשביתלנו את כל הקשר ברכב בין שתי הגדות והונהג מה שהוא קרא אז, "הגב אל גב". כלומר, משאית באה מכאן, משאית באה משם, והיתה אפס תנועה משום שכל העניין היה בלתי אפשרי. ודיין שנעתר לו בדרישה, שוב, במסגרת מה שנקרא "אדום בעיניים" מהר מאוד הבין שהעניין לא יכול לעבוד, וכעבור שבועיים חזר בו ופתח מחדש את התנועה, אם כי כבר בהגבלות הרבה הרבה יותר מחמירות במבחינת הבדיקה, מבחינת מתן רשיונות מוגבלים לכלי רכב שמותר להם לנוע וכן הלאה.

אז אני אומר, כל הגישה הזו בעצם מעולם לא נידונה, מעולם לא עלתה, הנתונים היו שונים.

(קסטה 2 - צד ב')

מנור: אני רוצה קצת לעבור לנושא של תפקידך כמתאם. בפועל, אתה לא היית מפקד, לא היו לך סמכויות פיקוד, אפשר לומר גם לא סמכויות ביצוע.

גזית: לא לגמרי. לא לגמרי, משום שברגע שהתקציב כולו היה באחריות היחידה שלי, אז בתחום של סמכויות ביצוע זה אמר הרבה מאוד.

מנור: סמכויות ביצוע אני מתכוון סמכויות מפקד. האם בסופו של דבר התפקיד או העוצמה המרכזית של המתאם בתקופתך התבטאה בכך שאתה יכולת לדאוג שהפעולות בשטח יתבצעו לפי מעין קווים או הנחיות כלליות שנקבעו על ידי שר הבטחון או מי שלא יהיה? או שיותר נכון יהיה להגדיר את התפקיד שלך בתקופה של '74-'87 כהתווית מדיניות קונצפטואלית או דיונים כלליים של קביעת עקרונות, מטרות או יעדים לגבי הטיפול בבעיות מרכזיות של הגדה? כיוון שמה שמאפיין אותך, לא יודע, כך אני מתרשם, שאתה פחות עסקת בפרטים ובהסתובבות בשטח, בבעיות מינהליות ויותר בדיונים יותר עקרוניים.

גזית: לא, אני חושב שזו תפישה קונצפטואלית לא נכונה. אני כבר התייחסתי לנקודה אחת כשאמרתי שזה לא לגמרי, משום שברגע שינקו את התקציב מהמשרד שלי, או לפחות מאותו חלק שהפך להיות המשרד שלי החל מ-88, אז איך אומרים, בעל המאה גם בעל הדיעה. אבל...

מנור: זה לא היה יותר פורמלי העניין של התקציב?

גזית: לא! בהחלט לא. בהחלט לא, משום שפה, זה אמר הרבה מאוד, אבל הנקודה היא אחרת. ישנה בעצם שאלה מה זה מפקד. אני כבר לא רוצה להתייחס לניתוח פילוסופי של מושג המפקד. ברור שמפקד יחידה, אני אף פעם לא הייתי מפקד יחידה לגבי השטחים במובן זה שכך וכך אנשים. אני הייתי אחראי לשיבוץ האישי שלהם, הקידום האישי שלהם.

מנור: מפקד האיזור או אלוף פיקוד או משהו כזה.

גזית: כן. לא במובן הזה, אבל שני דברים לדעתי יצרו לי מעמד מיוחד, ואין לי מושג מה היום קורה לזה גם בשטח אני חושב שזה מאוד שונה, ושמבחינה זו לדעתי, בעצם, אפשר לומר, הייתי מה שנקרא מפקד בגוף ניהולי. האחד: זה האוטוריטה של משה דיין. כל המערכת היתה תלויה, בסופו של דבר, באיש אחד - משה דיין. הצינור היה הפונקציה שלי האישית. אף אחד לא בדק ולא שאל מה קורה ביני לבין משה דיין. כלומר, מתי כשאני נותן את התשובה זה תשובה שאני נותן אותה או שאני מתייעץ ומקבל קודם את ה-או.קיי של משה דיין. ואני נומר רק קצין מטה ש... אבל הגישה המאוד-מאוד, נומר, צנטרליסטית בניהול מה שקורה בשטח של משה דיין, היתה זו שאני הייתי מקבל כמעט 24 שעות ביממה

שאלות של מה לעשות כאן ומה לעשות אחרת. אם אתה רוצה, הביטוי הקיצוני לכך זה האמירה המפורסמת של גנדי שעוד מעט הוא לא יוכל לעשות שום דבר בתחום הפיקוד שלו, לרבות ללכת להטיל את מימיו, לפני קבלת רשות של שלמה גזית. אני אומר, זה צד אחד של העניין.

הצד השני, זה מהות הנושא תיאום הפעולה. אנחנו הפעלנו מערכת שכל משרדי הממשלה פלוס רשויות נוספות מעל משרדי הממשלה - אני יודע, מחלקת ההתיישבות בסוכנות, מינהל מקרקעי ישראל ועוד גופים וולונטריים או לא-וולונטריים, כאלה ואחרים - בעצם דרך מילת הקסם ששמה תיאום. עכשיו, כאן התיאום היה התיאום בזכות התקציב, כאן היה התיאום בזכות, מה שהיה אז מאוד מאוד פעיל, ועדת המנכ"לים, ולוועדת המנכ"לים היה יושב ראש והיושב ראש היה מנכ"ל האוצר. אבל בפועל זה לא מנכ"ל האוצר שעסק בזה.

מנור: אלא המתאם.

גזית: אלא המתאם. כלומר, זו היתה האוטוריטה. והיו...

מנור: משום שהמנכ"ל לא רצה לעסוק בזה.

גזית: אני גם חושב שבצדק. מפני שהמנכ"ל היה מספיק חכם כדי לדעת שהסמכות, העוצמה נמצאת אצל שר הבטחון. מה הוא ישחק? את מוישה גרויס כשמעליו ישנו פנחס ספיר ולא משה דיין? אז בישיבת המנכ"לים שהתכנסה בהתחלה פעם בשבוע, ואח"כ פעם בשבועיים, ואח"כ לעתים יותר מזומנות, הוא היה יושב ראש והסיכום שלו היה סיכום. אבל בתיאום האמיתי השוטף של כל הדברים, הוא לא עסק בזה. אז כמות הדיונים שהיו מתקיימים אצלי, בנושאים מינהליים שנוגעים למינהל מקרקעי ישראל, שנוגעים למשרד השיכון, שנוגעים למשרד הבריאות, שנוגעים למשרד הסעד, שנוגעים למשרד התחבורה, שנוגעים לכל מה שאתה רק רוצה - אין לי שום ספק שראש ממשלת ישראל לא מקיים דיונים כאלה משום ששם יש שר שלא יתן לו להיכנס. כלומר, שר הבריאות יגיד: אתה, שמעון פרס, תזמן אצלך דיון בנושא כולירעל אני אדון אבל בנושאי כולירעל אני התעסקתי שבועות וביקרתי 17 פעם בשטח, ובסוף סחבתי את ויקטור שם-טוב וזה היה בסעד, וזה היה בבריאות, וזה היה בתחבורה, וזה היה בכל מה שאתה רוצה.

מנור: כלומר, מעין מיני ראש ממשלה.

גזית: זה היה הרבה יותר ממיני ראש ממשלה. זה ראש ממשלה מאוד מאוד צנטרליסט. (הפסקה בקסטה).

(ממשיך) כל החלטה היתה החלטה מחייבת. בלי חוכמות. זה הגיע עד לידי דברים אבסורדיים, שלפעמים תוך משרד ממשלתי, כשהיה להם חילוקי דיעות, היו באים אלי להיות היהודי הפוסק. עד כדי כך הגיעו הדברים.

מנור: טוב, זה באשר למישור האזרחי. אבל באשר למישור הצבאי?

גזית: תביט, בכל מה שנוגע למישור הצבאי, זה אתה צודק. כלומר, אתה צודק במישור הצבאי בחלק הבטחוני של המעשה. גם כן לא מדויק. משום שכן-עוצר, לא עוצר; כן-חיפוש לא-חיפוש; כן-פיצוץ בית לא-פיצוץ בית לא הלך בצינור המטכ"ל אלא הלך בצינור השני. אבל ברור שאני לא עסקתי, המנגנון, (מתקן) לא המנגנון, הגופים, היחידות הצבאיות פרופר שעסקו בבטחון, לאלה לא היתה גישה אלי. המח"טים, הכרתי אותם, הייתי מבקר אצלם, הייתי מדבר איתם, אבל הכפירות שלהם היתה באמת בסולם הפיקוד לרמטכ"ל וכן הלאה. שוב, הפטנט של מתאם הפעולה השטחים שהוא גם ראש מחלקת המימשל הצבאי, היה בכל זאת גם מבחינה פורמלית אוטוריטה לא מבוססת של קצין מטה מקצועי לפעילות שלהם גם כן. לא רק לפעילות האזרחית. אבל הכפירות של המנגנון הצבאי שלי, לא הבטחוני, היא היתה מוחלטת אלי. נומר, אם אתה שואל את מפקד האיזור - במנגנון של אנשי הצבא הכפופים לו, מפקדי הנפות, קציני המטה וכן הלאה - למי היתה הזיקה העיקרית שלהם: לאכוף הפיקוד או למתאם הפעולה בשטחים? בלי שום ספק למתאם הפעולה בשטחים. כולל אגב לגבי החברים האלה הרבה מאוד מעורבות בשיבוץ שלהם. משום ששוב, היום אני מניח זה איננו קורה, אבל הצורך לקבל קודם כל את ה-או.קיי של דיין על כל פונקציונר מרכזי ושוב, את כל הבחינות ואת המיונים ואת ההיכרונות וכן הלאה אני הייתי צריך לעשות. זה היה בהחלט לא מבוסס.

מנור: זה באשר למישור האזרחי-צבאי. עכשיו, אתה מצד שני היית כפוף לרמטכ"ל. הכפירות הזאת שלך, מצד אחד לשר הבטחון, מצד שני לרמטכ"ל, לא יצרה קרע לעיתים בין הרמטכ"ל לבין שר הבטחון? או שזה היה בעצם פועל יוצא של שר בטחון חזק או רמטכ"ל חלש או משהו מסוג כזה? כלומר, נקבעו כאן קווים אדומים?

גזית: לא היו, לא יודע אם היו קווים אדומים, אבל היו הרבה מאוד בעיות. הבעיות נבעו בבנית שיטה שהיא שיטה כמעט בלתי אפשרית. הרמטכ"ל היה מנוטרל. בנושא הזה. שר הבטחון...

מנור: או שהוא רצה להיות מנוטרל.

גזית: הוא העדיף להיות מנוטרל מפני שהוא הרגיש את עצמו די נבון. ומידי פעם כשהרמטכ"ל היה מוזמן לאיזשהו דיון רציני אצל שר הבטחון אחרי איזה תקופה קשה של פיגועים או של התפרעויות או משהו כזה, הוא היה בא פתאום לאיזשהו דיון אל שר הבטחון והוא היה קצת גלגל חמישי בעגלה. אחד הדברים שהוא היה נוהג לעשות זה לשלוח יותר את ראש אג"ם שלו לשבת בדיונים אצל שר הבטחון. בשביל מה? בשבילי זה בזבוז זמן. אבל אני יודע שהיו לא מעט פעמים בעיות. בחלק די גדול מהם אפילו באשמתי. כלומר, באשמתי לא מרצון רע. כשאתה בעצם יודע ששם יש יהודי שלא תורם אפילו כלום, שבמידה רבה אפילו מנסה קצת לבלום, לתקוע מקלות בגלגלים, שוב, לא מתוך התנגדות ל-policy, אלא מפני שהוא לא רצה לתת אנשים או משהו כזה, וכל כך קלה לי הנגישות אל שר הבטחון, אפילו במובן הטכני, לתפוס את הרמטכ"ל היה לי תמיד יותר קשה מאשר לתפוס

את שר הבטחון. אז היו גם אחת לכמה זמן איזה פשלות שלא עדכנתי או לא עדכנתי את הרמטכ"ל בזמן בדבר מסויים. זאת אומרת, לא ידעתי, לא שמעתי וזה וזה. איך עשית מין דבר כזה? אבל חיינו עם זה.

מנור: כלומר, לא נקבעו אף פעם קווים, כמה שאני מבין ממך?

גזית: נקבעו כן קווים. אם אתה רוצה, הקווים התחילו באותו מסמך מפורסם שמופיע בעבודה שלי, של גנדי, שהוא בדיוק מתווה אותם.

מנור: זה קווים מאוד כלליים.

גזית: מה מותר לי לעשות, מה אסור לי לעשות. אני לא יודע אם אתה זוכר את זה.

מנור: חוץ מהבטחון השוטף, למעשה, הכל!

גזית: כן, אבל הדבר היחידי שמעניין את הרמטכ"ל זה הבטחון השוטף. את הרמטכ"ל לא מעניין מה אתה עושה במשרד הסעד.

מנור: לא, אני מתכוון בטחון שוטף שיש בו גם היבטים מדיניים.

גזית: לא. כל דבר שהיה כרוך בהפעלת כוחות צה"ל...

מנור: לא מדבר על עוצר ולא על גירושים והמחסומים. בסופו של דבר, גם אתה את זה נטלת על עצמך.

גזית: בהחלט.

מנור: במכוון?

גזית: כן.

מנור: כך שלמעשה השארת או דיין השאיר במכוון למטה הכללי אך ורק את העיסוק ממש ביחידות עצמן. לא יותר מזה.

גזית: נכון. אם כי אחת לכמה זמן היה משחק את המשחק ואומר: אני! זה הכל המטה הכללי. זה היה הפטנט הרגיל שלו שהוא...

מנור: טוב, זה דיין. עכשיו, בעצם אפשר לומר שבנושא של הבטחון השוטף, אתה היית יותר, בדיעבד, מרסן את מפקדי הנפות וכו' שרצו בפעילות יותר דרסטית במישור הבטחוני.

גזית: אני חושב שלא כל כך את מפקדי הנפות, אלא יותר את אלופי הפיקוד.

מנור: או אלוף הפיקוד.

גזית: כן. משום שמפקדי הנפות ברוב המקרים היו אנשים שנבחרו מתוך גישה מסוימת ועברו את שטיפת המוח, שהנושא המרכזי שלה הוא אתה האיש העומד בראש אוכלוסיה ערבית ואתה מייצג אותה. צריך להגן עליה מפני הקלגסים. המנגנון. וזה יצרו checks and balances לא רעים בסך הכל. הסנדביץ' הזה של שני הצדדים.

מנור: אבל אפשר לראות זאת כך?

גזית: כן, בהחלט.

מנור: יותר של ריסון.

גזית: בהחלט. משום שבשביל לתבוע פעולות תגמול וסנקציות ויד קשה וכן הלאה. לזה היו מספיק מטיפים. אגב, אני גם הייתי צריך להיות לא מעט פעמים גם להיות המרסן את משה דיין. כלומר, באיזשהו מקום להחזיר אותו לקו של עצמו. גם זה קרה.

מנור: דוגמת, למשל, אתה אומר סגירת הגשרים.

גזית: לא רק. אפילו בעצם זה שאתה בא אחרי זה ומטיפ לו מוסר ואומר לו: למה פוצצת פה את הבתים? בתים כבר לא התחום. תשמע, עשינו צעד שהוא בניגוד לקו שלו.

מנור: עכשיו, כמה שאלות לגבי הועדה עצמה - ועדת התיאום, שמנתה, כמדומני, בתחילה עשרים וכמה אנשים.

גזית: לא, היא מנתה בהתחלה הרבה פחות. היא אחר כך הלכה והתרחבה וזה הפך להיות עניין של סטאטוס להיות חבר בה.

מנור: כאשר מרביתם היו אנשי צבא. עכשיו דיין יכול היה בסופו של דבר, למנוע מאנשי צבא מסויימים להיות חברים בוועדה, עד כמה שאני מבין?

גזית: לא היה לו עניין למנוע.

מנור: לא? אני מתכוון לגבי אנשים מסויימים.

גזית: פרסונלית?

מנור: כן.

גזית: לא. לא. כל המינויים היו לא מינויים אישיים אלא מינויים פונקציו-
נליים. אז כשאתה בא ואומר הרמטכ"ל או סגן הרמטכ"ל, הפרקליט הצבאי הראשי,
כל אלופי הפיקוד הרלבנטיים, מפקדי האיזורים הרלבנטיים וכל אנשי הצבא.

מנור: עכשיו, לגבי הנושא שהמטכ"ל בסופו של דבר, לא הציב קצינים מעולים
לתפקידי מימשל. זו אולי אחת הרעות החולות של המימשל מאז ועד היום.

גזית: לא! אני חושב שהיום זה הרבה יותר חמור. מפני שאנחנו בכל זאת נלחמנו
קשה, וכשאני אומר לא הציב, אז זה הכל יחסי. חלק היו, אגב, קצינים מעולים.
בהחלט רחוק מלומר את זה על כולם, וחלק היו נניח קצינים בינוניים, פחות
טובים ממה שחשבנו. אבל זה דרש ששר הבטחון עם אוטוריטה כפי שהיתה למשה
דיין באותו זמן, ישקיע בזה בלי סוף לא רק זמן, אלא לעמוד ולהלחם נגד
טחנות הרוח, נגד, כמעט הייתי אומר סחבת וחבלה של המטה הכללי במינויים
הכלו. ואני לא מאשים את המטה הכללי, מפני שזה נושא שלא היה במוקד האינטרס
שלו. ופה פתאום בא איזה יהודי כזה ורוצה לקחת את הקצינים הכי טובים
ולשלוח אותם החוצה. אגב, גם בהרבה צדק מצד המטה הכללי, משום שבחלק
מהמקרים כשקצין כזה בא למימשל, זה לא לשנתיים הוא נלקח.

מנור: כלומר, הוא נשאר שם.

גזית: אלא תמיד היתה סכנה שהקצין הזה בעצם יוצא מהמסלול. אתה יכול להצביע
על לא מעט אנשים שבעצם הלכו לאיבוד לצה"ל.

מנור: כלומר, אפשר לומר גם אולי ששיבוץ זה הפך לדבר כזה ששיבוץ בתפקידי
מימשל זה היה בעצם סוף הקריירה של הקצין, או אולי בדיעבד גם אלמלא
המימשל, יכול להיות שהיה בכלל עף.

גזית: סוף הקריירה הצבאית הרגילה, בחלק. אני לא...

מנור: אלמלא המימשל אפשר לומר שחלק גדול מהקצינים היו בכלל עוזבים את
צה"ל עוד לפני בכלל שיבוצם, בגלל אי התאמתם.

גזית: לא, לא ראיתי. בהחלט לא. אלה ברובם היו כאלה שהיה להם, אני עושה
הכללות. היו מכל המינים. יש כאלה שהם לא היו בכלל בקטיגוריה שעברה את
הדיונים שלנו, בדרג יותר נמוך: סרנים, רבי-סרנים. אלה המימשל הצבאי השאיר
אותם לצבא ולצערי חלק גדול מהם לא היו מבכירי וטובי היהודים. סגני
האלופים שאנחנו קיבלנו, אז הייתי אומר, חלק גדול מאוד מתוכם היו קצינים
מצויינים, שחלקם עשו תקופה קצרה, נלחמו לחזור למערכת הצה"לית וחזרו
למערכת, וחלקם בזה גמרו את הקריירה הצבאית שלהם. נניח, יהודי שעשה קריירה
במימשל, כמו יצחק שגב שהגיע לתת-אלוף, היה צנחן טוב והתחיל כמפקד נפה

שנדמה לי, לא זוכר אם אצלנו קיבל את הסגן אלוף או שהוא בא כסגן אלוף צעיר ובזה גמר את הקריירה הצבאית שלו.

מנור: אחת הסיבות גם כן אולי שהמטכ"ל מראש הציב אולי קצינים לא מתאימים לתפקיד זה היה אולי משום שבסופו של דבר הרגיש בשטח הזה אין לו שליטה, ודיין שולט שם. אז אם זה כך - אז מדוע אנחנו בכלל צריכים לשלוח את מיטב אנשינו לשם?

גזית: אני מוכן לקבל את זה במידה מסויימת, לא בטרמינולוגיה שאתה אומר. המטה הכללי ראה בנושא המימשל הצבאי תחום שהוא לא עוסק בו. דיין אומר שהוא חשוב, אבל אני חיים בר-לב, אני דוד אלעזר, לא רואה בזה נושא שאני נבחן בו לצורך הצלחה או לצורך כשלון. ולכן הוא אף פעם לא הגיע לתפיסת החשיבות של התפקיד והצורך לשבץ בו איש טוב כתוצאה. מאוד יכול להיות שאילו המטה הכללי היה יותר מעורב, היו מצליחים לעשות אותו ממש מעורב ואחראי, אז יכול מאוד להיות שהוא היה מתנגד אחרת. לא יודע! זה שאלה ספקולטיבית ואני לא בדיוק אוהב לתת תשובות ספקולטיביות במקרים כאלה. אבל יכול להיות.

מנור: עכשיו, הייתי רוצה לעבור לנושאים שונים כלליים הקשורים לתקופה שאתה כיהנת כמתאם שמוזכרים גם בסיפרך. אתחיל אולי בכך שאתה מציין לדוגמא שחיים ישראלי, הרל"ש של דיין, הציע בספטמבר 67 למאיר עמית לקחת על עצמו את טיפול בנושא המימשל לשחרר את דיין. היתה מגמה של דיין כזאת בתקופה הנדונה?

גזית: בשום פנים. התשובה של דיין בא ואמר: "אל תבלבל לי את המוח", אני חושב שזה נבע מחוסר הבנה של חיים ישראלי. חיים ישראלי חשב שדיין עוסק בשטחים מחוסר ברירה, משום שאין לו כלי ביצוע שירכז את הנושא מטעמו. יותר מזה. אני לא יודע אם חיים ישראלי הכיר טוב את דיין אז, אחרי זה אין לי ספק שהוא הכיר אותו. דיין באופן בסיסי היה מלך האנשים שהוא תמיד, אני זוכר אותו פעם כאלוף פיקוד אומר את זה: תראו, אני כאלוף פיקוד יש לי מנגנון מתחתי, יש לי מטה. ואין נושא אחד שקורה בפיקוד שלא מופקד עליו משהו. על זה מופקד האג"ס, על זה מופקד השלישות, על זה מופקד האפסנאות ואני לא צריך לעסוק בשום דבר. אני רוצה להיות ציפור דרור ולבחור לעצמי את ה-"שוערפונקט" למחר בבוקר במה אני מעסוק ולא להתעסק בדברים שהם באחריותם של אנשי המטה שלי. לפי התפיסה הזו דיין כשר הבטחון, אליבא דחיים ישראלי, היה צריך לעבוד בכל הנושא הצבאי דרך רמטכ"ל, בכל הפעילות, נקרא לזה, הלוגיסטית-בטחונית, דרך עוזר השר צבי צור, ובכל נושא השטחים דרך יהודי נוסף. הוא רצה להיות ציפור דרור. מכיוון שדיין תפס מין היום הראשון את המשמעות הפוליטית המיוחדת של נושא השטחים, הוא החליט שהוא בזה עובד במישרין בעצמו. איך כתוב בהגדה של פסח "לא באמצעות מלאך, ולא באמצעות שליח". זה חיים ישראלי לא תפס.

מנור: טוב, אתה למעשה לא היית מלאך ולא שליח?

גזית: לא. משום שהוא, תראה, באיקס דברים, חלוקת העבודה בין דיין וביני היתה שהוא נותן לי חופש פעולה מוחלט לעסוק בהמון דברים שהוא לא יודע עליהם ולא שומע עליהם ולא מעניין אותו והנסיון שלי איתו צריך להיות מספיק טוב כדי לדעת לא ללכת אליו בכלל. לעומת זאת, יש סוג של נושאים אחרים שאני לא יכולתי לזוז כהוא זה לא לקבל את ה-או.קיי שלו, אלא מבלי שהוא בעצמו יהיה האיש שנמצא בשטח, מסייר בשטח, מבקר בשטח ובקי אולי יותר מכל אדם אחר.

מנור: כן? זה חשוב. מה הם הנושאים? זה נקבע ביניכם במסמך או משהו?

גזית: לא. אבל הנושאים הייתי אומר, הם בעיקרם שניים: 1. זה סיסמוגרף בהתפתחויות פוליטיות בשטח. אפשר/ אי אפשר לפתח פעילויות כלשהן עם תושבי השטחים, באמצעות תושבי השטחים, המנהיגות המקומית וכן הלאה. והשני...

מנור: כלומר, דיאלוגים עם מנהיגים. זה הוא לא התיר כך לעשות?

גזית: לא. לא היה איכפת לו שאני אדבר, לא היה איכפת לו שאני אהיה נוכח. אבל הוא, הגבאי העיקרי שלו, הוא איננו רוצה לקבל דברים לעוסים, מעובדים, דרך מישהו שעושה בשבילו את העניין. הוא צריך את ה-first hand personally impression. זה קו דינמי טיפוסי לא רק שם.

מנור: איש שטח. כן.

גזית: הדבר השני - זה הצעדים הבטחוניים. אני לא מדבר על דברים שוטפים בצעדים הבטחוניים. אבל אם יש אירוע או התפתחויות חשובות בטחוניות, אז מי שיקבע את זה, זה הוא אישית, זה יכול להיות בהתייעצות והמלצות ומשהו כזה. אבל לא באותו מובן שבאים אל שר הבטחון ביום שישי בשעה 10 בבוקר לישיבת המטה השבועית ובין 17 הנושאים שמועלים באים ואומרים: תשמע, אנחנו מציעים לעשות עוצר בדהישה, אחרי זריקת האבנים אתמול, הוא יאמר: בסדר, מאשר! אמר: רגע אחד, אתם לא תעשו עוצר. אני רוצה לבקר בדהישה ולהיפגש עם אנשים במקום. אני אראה את לוינגר, אני אראה את פרייג' ואני אראה את ראשי מחנה הפליטים ואז נחליט אם עושים את זה או לא עושים את זה.

מנור: שני הנושאים הללו? ולגבי הנושא הבטחוני אם זה כולל למשל, עוצר, פיצוצים, גירושים, גירושים גם כן?

גזית: בהחלט.

מנור: כל אדם?

גזית: לא. זה תלוי בשניים. היו לנו שני סוגי גירוש. היו לנו הגירוש הפוליטיים, אז כל אדם - אגב, לא רק הוא, זה היה הולך לממשלה. ודאי שזה חייב אותו. אבל הגירוש, לנו היה מה שנקרא פרש ופצינט. פרש - זה הגירוש הפוליטי; ופצינט זה היה הגירוש של מחבלים אסורים.

מנור: או עצורים אפילו.

גזית: (ממשיך) או עצורים שרצינו להיפטר מהם מבלי להסתבך בלשחרר אותם חזרה לשטח. בזה הוא פחות התעסק. פורמלית, נדמה לי, הוא היה צריך לחתום על הצו בחלק מהמקרים. אבל כל מה שהייתי מודיע לו שביום זה וזה סיכמנו שנשלח עוד 17 איש ללבנון.

מנור: והאחריות היתה שלך כאן? כאן הוא לא התערב. עכשיו, נושאים נוספים שאתה מציין אותם. אתה מציין שבאוגוסט '67 כאשר...

גזית: אגב, גם הצד ההפוך. כשאני מדבר על הצעדים הבטחוניים החיוביים: פתיחת שערים, פתיחת קו ירוק, התרת תנועה ודברים כאלה...

מנור: איחוד משפחות.

גזית: לא. איחוד משפחות לא עסק.

מנור: עכשיו, כאשר דיין החליט להקים את ועדת התיאום באוגוסט '67, אתה מציין שזו היתה לפי המלצת טולידאנו.

גזית: זה לא היה לפי המלצת טולידאנו. זה היה בעקבות יוזמה של טולידאנו. אבל זה לא מה שטולידאנו הציע.

מנור: כן. אבל...

גזית: טולידאנו רצה להיות בעל הבית.

מנור: אוה, זאת השאלה.

גזית: טולידאנו בא ואמר...

מנור: תנו לי את הערבים גם בשטחים!

גזית: בדיוקו מה שלא הבנתי. דיין וטולידאנו - איך הם בכלל משתלבים ביחד.

גזית: וטולידאנו כיועץ ראש הממשלה דרך channel של לוי אשכול בא עם הצעה כזו, כך שדיין לא יכול היה להתעלם מן ההצעה. אני לא יכול לומר שזה לא היה

בא ומתפתח ממילא. מפני שבסופו של דבר הנושא שצבר כמות כזו של איסוף פעולה, אחריות וכן הלאה יהיה באיזה שהוא מנגנון. זה לא... אבל הלבנה הראשונה הקונקרטית בנושא הזה באה ממנו.

מנור: עכשיו לגבי, אתה הזכרת קודם את הגירושים, הרי בסופו של דבר הגירושים נתפסו אחר כך כמומנט פוליטי וזה נפסק חרי כל הגירושים הללו דרך צאפיה וכו'. משום שדיין ראה בזה גורם פוליטי?

גזית: לא, לא, לא היה צורך בזה. היתה רגיעה בשטח.

מנור: זו הסיבה? ולא בגלל המומנט הפוליטי. עכשיו, אתה מזכיר בספר את נושא...

גזית: בתקופה הרבה יותר מאוחרת באו בינתיים ההסתיגויות הבג"ציות, אבל אני חושב שזה לא היה בימינו. זה היה...

מנור: יותר מאוחר, יותר מאוחר. הבג"צים לא היו בימיכם. אתה מזכיר בספר את מדיניות הגירוש בימים הראשונים של יוני '67, אתה מצוין שדיין התנגד לכך.

גזית: אני לא אומר שדיין התנגד. שדיין מהר מאוד הפך את ההחלטה.

מנור: טוב, הוא התנגד.

גזית: לאו אני חושב שהמדיניות צמחה מדיין. אני לא כתבתי את זה בספר, לא רציתי לכתוב את זה בספר. אבל אני חושב שהקו ש...

מנור: כלומר, אתה חושב שקלקליה וכו' זה דיין?

גזית: קלקליה ולטרון.

מנור: לטרון - כן.

גזית: זה הכל היו לא במובן זה שהוא בא ואמר קונקרטית תהרוס את קלקליה. אבל הוא נתן באיזה שהוא מקום את ה-blessing שלו.

מנור: ואם כן - מדוע חזר בו?

גזית: משום שהוא ראה ש... זהו דיין. אחרי שהתברר לו שהחברה האלה לא נעלמו, וכל מה שקרה שהם ברחו 3 ק"מ ומונחים מתחת לעץ, ויוצרים בעיה הומניטרית ומחר יבואו צלמי טלביזיה ויצלמו אותם, אז אמר: לא הצלחנו, אז בוא נחזיר. זה הכל.

מנור: אם כך, ... את נושא נניח הפליטים של יריחו. גם דיין.

גזית: זה אני כבר לא יודע. אני יותר חושב שהפליטים של יריחו הם תוצאה של אופי המערך הצבאי שלנו. הצבא הירדני מצא את עצמו מיותר באיזה מלקחיים, התחיל לברוח דרך יריחו וגשרי הירדן וסחף איתו פליטים שבאותו זמן חשבו: יבואו בשטח היהודים וישחטו את כולם. אני לא חושב שעם היתה איזה שהיא החלטה ... נדמה לי.

מנור: אבל לעומת זאת חברון זה דיין - השקט ואי גירוש ערבים זה דיין גם כן.

גזית: נכון. נכון.

מנור: כלומר, סתירה לאורך כל הקו.

גזית: אני חושב שזה לא היתה סתירה. עזוב את יריחו. ההבדל בין חברון לבין לטרון וקלקליה היא בין שטחים שונים. הרי ההנחה היתה שאנחנו לא נשאר בגדה המערבית - באותו יום - יותר מאשר שלושה חודשים.

מנור: אז קלקיליה וטול כרם. כן.

גזית: אז פה הכוונה היתה לעשות תיקוני גבול, בעוד ששמה אמרו: מה אנחנו, נקבל את הר חברון?

מנור: עכשיו, אתה שאלת את דיין מדוע הוא התנגד להחזרת פליטים במסגרת החזרת הפליטים שהיה מבצע "פליט"?

גזית: אני בטוח שדיברנו על זה. אני היום זוכר לא בדיוק את הדברים, לא יכול להגיד כך. אני מניח שהיו פה שני צדדים. צד אחד סובסטנטיבי. מבצע "פליט" בא בתקופה שעדיין היתה אופטימיות שיכול להיות שאפשר להחזיק את החברה האלה בחוץ. ולהיפך - ליצור, לא ליצור, אנחנו היינו עדיין בתהליך של הצטרפות של תושבי השטח מזרחה אל הפליטים. הרי אחד הדברים המעניינים שהם אינם מספיק מובנים ומספיק מוכרים לגבי מה קרה בשטח במלחמת ששת הימים. תמונת המצב שאנחנו מצאנו ב-10 ביוני, עם גמר המלחמה, היתה שמצאנו אוכלוסיה שמתוכה היו מספר גדול מאוד, קרוב ל-150,000 איש שהם היו גברים שנמצאו מחוץ לגדה, בעבודת חוץ, בגדה המזרחית, בנסיכויות המפרץ וכן האלה. ופה השאלה היתה מי יצטרף אל מי. האם הבעל יחזור חזרה אל השטח או שהמשפחה תצטרף אל הבעל. המסה של הערבים שעזבו את יהודה ושומרון בחודשים ההם היו כמעט בלעדית זקנים, נשים וטף. בלי גברים. בלי גברים בגיל העמידה. את זה היתה תקווה שנצליח...

מנור: למנוע.

גזית: לא! למנוע את החזרה של כל המסה הזו ולהמשיך את גל היציאה. זו היתה, הייתי אומר, העמדה הסובסטיבית, שלאחר מכן באיזשהו שלב הדברים התייצבו והתברר שאין יותר יציאה, אין סיכוי ליציאה, ומול מדיניות שבאה ואומרת לעודד יציאה לבין מדיניות שיכולה ליצור תסיסה, מתח ואיש שקט בשטח הוא העדיף את המדיניות שיוצרת רגיעה בשטח.

הנימוק השני הוא פרסונלי. משה דיין היה שייך ליהודים שמספיק שתבוא הצעה שבאה מלוי אשכול ולפני כן מאבא אבן, כדי שהוא יתנגד לה.

מנור: עכשיו, לגבי הנושא של העברת כספים לשטחים על ידי ירדן. דיין עודד את המגמה הזאת. אולי מכיוון, שבסופו של דבר, הוא חשב שזה א. גורם לרגיעה בשטחים. ב. אולי מכיוון והוא חשב שעל ידי כך משרד הבטחון לא יצטרך להקציב מתקציבו לשטחים.

גזית: בהחלט כן.

מנור: שתי הסיבות הלכו אפשר לומר?

גזית: בהחלט שתי הסיבות הלכו. לא שמשרד הבטחון מתקציבו לא יתן, אלא מתוך ידיעה ברורה שהאוצר הישראלי לא...

מנור: יקצץ בתקציב.

גזית: יקצץ ולא מעמיד אמצעים ואנחנו לא יכולים להשאיר את העסק הזה בלי כסף. ואז כשיש לך מצב שאתה אומר: הוא נותן כסף, לי יש שליטה ובקרה מלאה על השימוש בכסף, מה איכפת לי שיתן כסף? אדרבא! מה יותר?

מנור: גם כאשר בסופו של דבר יש כאן הגברת השליטה של אש"ף, של חוסיין?

גזית: כספי אש"ף אז עוד לא...

מנור: עוד לא היו.

גזית: אין לי שום ספק שאילו היום הנושא היה עומד על הפרק, משה דיין היה אומר: כסף לוביז כסף לוביז חומייני רוצה לתת כסף - שיתן את הכסף. מה איכפת לך לי יש שליטה ואני בא ומקיים פיקוח על מה אנחנו עושים עם הכסף. אז תבוא עליו הברכה.

מנור: דיין ראה בישיבה ברכסי ההרים שאתה מציין אותה, עם המאחזים הצבאיים, עם הקמת הערים וההתיישבויות היהודיות, את הקונספציה הבטחונית המרכזית של החזקת צה"ל בגדה. עכשיו, מדוע הוא לא ראה, למשל, את החזקת קו הירדן כפי שיגאל ראה, יגאל אלון, כקו הבטחון המרכזי?

גזית: יגאל אלון לא ראה בהחזקת קו הירדן כקו הבטחון המרכזי. יגאל אלון קיבל את קו הירדן כקו, נומר, של second best משום שהיתה לו תפיסה פוליטית של תוכנית אלון.

מנור: כן, אבל כתוצאה מכך, קו הירדן הוא קו הבטחון.

גזית: כן, אבל לא משום שהוא קו בטחון טוב. קו בטחון לא טוב. הגישה של דיין באה ואמרה: אני רוצה את קו הבטחון הכי טוב שדרוש לנו. בקו הירדן אנחנו יושבים ממילא. גם בתפיסתי גם, כלומר, אני חושב שאנחנו לא נוכל לענות על צורכי הבטחון של ישראל אם לא נשב בגב ההר. ושוב, הפתרון הפוליטי לא מעניין אותי. נחיה ונראה.

מנור: עכשיו, מצד שני זה גרם לדיין, למשל, להתנגד להעמקת ההתיישבות היהודית בבקעת הירדן.

גזית: לא. לא הייתי אומר שזה גרם לו להתנגד.

מנור: הוא התנגד.

גזית: לא. בשלב מאוד מאוד מוקדם. לכן בעניין הזה הוא ויתר על כל ההתנגדויות שלו. הוא לא ייחס לזה חשיבות. נכון. אבל הוא לא התנגד. אני זוכר, נקודת המפנה היתה אחרי שקמה מחולה כישוב נח"ל, בעצם ישוב נח"ל הראשון בבקעת הירדן, ביקר, ומאותו רגע בעצם תמך בעניין. במיגבלות: לא להפקיע קרקע של ערבים חיים וכו'. אבל לא התנגד.

מנור: עכשיו, מדוע הוא התנגד אם כך, ללוינגר ב-1968? על שום מה? הרי בסופו של דבר, לוינגר בא להגשים את תפיסתו.

גזית: לא. לוינגר לא בא להגשים...

מנור: ישוב יהודי בגב ההר.

גזית: לא. לא. משום שתפיסתו של דיין היתה בשני דברים שונה: פעם אחת היתה שונה מבחינת האורך ודיין לא במקרה בא ואמר: אני רוצה את המאחז הצבאי, לא את המאחז האזרחי.

מנור: אם כי בעקבות מאחז צבאי יבוא מאחז אזרחי.

גזית: קודם כל מאחז צבאי ומאחז צבאי אמיתי משום שהמאחז צבאי הוא הדרוש. מסביב למאחז הצבאי הזה תקום סטרקטורה אזרחית, אבל המאחז הצבאי איננו כסות לסטרקטורה האזרחית. בחברון הוא עשה את זה ככה משום שהוא ניסה לישם את התפיסה שלו משיקולים פוליטיים. מפני שבקרית ארבע לא היה מקום לעשות את

המאחז הצבאי הרציני וזה גם לא בדיוק המקום שעניין אותו מבחינה צבאית. בתפיסת המאחזים שלו בגב ההר חברון לא הופיעה דרך אגב.

מנור: אלא?

גזית: זה נדמה לי המאחז הרציני...

מנור: גוש עציון?

גזית: לא. גם לא גוש עציון. גוש עציון קם כבר. אבל כמאחז צבאי אז הוא דיבר בעיקר על המאחז הצפוני, אם אינני טועה היה רק באיזור ראמאללה. אולי אני טועה. לי יש רושם...

מנור: שלושה: ראמאללה, שכם וחברון.

גזית: לא. היה גם באיזור ג'נין.

מנור: אז חברון, אם לא קרית ארבע אז היכון?

גזית: לא, אני אומר, לא חברון. הוא לא ראה בחברון חשיבות מבחינה צבאית. לצורכי המלחמה כלפי ירדן, כלפי הגיזרה המזרחית, השליטה האלקטרונית על גב ההר לא יחס לזה חשיבות. ב. היתה ההתנגדות למה שביטא לוינגר, ודיין היה מאוד מאוד עקבי נגד, של ערבוב יהודים בתוך ישוב ערבי. הספרנדוס הזה שלו שלהפריד יהודים מערבים היה מאוד מקודש בעיניו.

מנור: בתפיסתו. עכשיו, לגבי הקביעה של מפת ירושלים שאתה מציין בספר שהיא דיין התנגד למפה הגדולה. אתה לא היית אז נוכח בדיונים? אתה שאלת אותו אחר כך לגבי הנושא מדוע הוא התנגד להכללת המפה הזאת?

גזית: לא, הוא אמר את זה בשעתו. אני כבר לא זוכר. היו לי איתו כל כך הרבה שיחות שאני כבר לא זוכר. אבל אני חושב שהוא בהחלט התנגד. אני חושב שדיין באמת הוא לא רצה...

מנור: משום שזה קוטע, כפי שאתה כותב, את הגדה?

גזית: קודם כל יותר מזה. נתחיל בכך שדיין לא היה חסיד גדול של סיפוח ירושלים מלכתחילה. באיזה שהוא שלב הוא הבין שאין ברירה, מוכרחים לעשות את זה, אבל אני חושב שהוא היה בין הבודדים שראה שפה זה אנחנו קנינו לעצמנו "מפטיר" שמי יודע איך נצא ממנו בעתיד. מתוך נקודת ראות זו, הגישה שלו היתה לכת על המינימום שיפתור לנו את הבעיה ששמה המקומות הקדושים לנו ולא סתם סיפוח טריטורי. הגישה האחרת באה ואמרה, בדיוק הפוכה, מכיוון שאנחנו בעצם חסידים של סיפוח כל יהודה ושומרון לישראל אז בוא נתחיל לפחות במשהו

סובסטנטיבי, וצמחה פשרה שאני חושב שאפילו היתה די מוגזמת. אליבא דמשה דיין, אילו היה נכנס לזה ודאי יותר מוקדם והיה מתעקש על זה יותר, אני חושב שהיה על שטח הרבה יותר מצומצם, משום שהשטח שסופח הוא בהרבה מעל מה שדרוש לפי מושגיו שלו.

מנור: טוב, זה בגלל שדה התעופה.

גזית: לא רק. לא רק כיוון שדה התעופה. הלכת לכיוון נבי סמואל, הלכת דרומה, בהרבה מאוד כיוונים.

מנור: עכשיו, לגבי הנושא, אתה מציין שהיתה גישה שדגלה בפינוי ירושלים הערבית, בספר. גישה של מי? לא ידוע בהיסטוריה. לא של דיין?

גזית: לא. בהחלט לא. כבר לא זוכר מי היו החסידים שלה.

מנור: במשרד הבטחון?

גזית: לא. לא. בזמן הדיונים בממשלה. אם אינני מועה, אפילו רמז על זה בדיון בממשלה - בגין.

מנור: בגין אז?

גזית: אני כבר לא זוכר איך כרגע, אבל היתה איזה התבטאות שלו בויכוח בממשלה שהוא אמר: מישהו שאל אבל יש שם אוכלוסיה ערבית, על זה באה לו איזה קריאת ביניים, אומר: כרגע יש אוכלוסיה ערבית, אנחנו צריכים לראות מה יהיה מחר. משהו כזה. שממנה משתמע תמיכה. אבל אני כבר לא זוכר. אני זוכר שהיו התבטאויות, אני לא זוכר כרגע מי היו הדוברים.

מנור: מכל מקום, הנושא האוטובוסים של שער שכם וכו', לא קשור בכלל למדיניות של הוצאת אוכלוסיה ערבית.

עכשיו, אתה מציין בספר שלדעתך דיין לא ניצל את עובדת החלשותו של אש"ף בספטמבר השחור '70. הוא חיפש את ערפאת למשל, ב-9-68 כפי שאתה מציין, אבל ב-70 לא, אם כי ב-71 שוב.

גזית: הוא לא חיפש, לא את ערפאת ולא את המנהיגות המקומית ולא את חוסיין. כלומר, נוצרה קונסטלציה בעקבות ספטמבר השחור ליזום מהלך מדיני. את הקונסטלציה הזו דיין לא ניצל. אני אומר דיין, אתה יכול לומר ישראל לא ניצלה. אבל מאחר ואני מכיר את ישראל, היהודי היחידי באיסטבלישמנט הישראלי שהיה יוזם הצעות היה דיין במערכת הזו.

(קסטה 3 - צד א')

גזית: משה דיין לא קרא, בטוח שהוא קרא, אבל לא הסיק את המסקנות מהקריאה הזאת ולא יצא עם הצעות ועם יוזמות במישור הזה. זה נ' של דיין. אני חייב לומר, גם אני חכם לאחר מעשה, אני ישבתי שם, יכולתי גם כן לבוא עם הצעה, לא באתי. יכולתי לבוא אליו. אני מניח שאנחנו אז היינו יותר מידי מצרים oriented. כלומר, ההסכם של הפסקת האש במצרים בחזית התעלה וכל מה שהלך אחרי זה, ראשית כל, ניטרל את המחשבות לכיוון הזה, ומותו של נאצר, עלייתו של סאדאת, ולא ברור מה הולך בגיזרה הזו. אולי!

מנור: עכשיו, כאן בהקשר זה כשאלה אחרונה, דיין כנראה האמין באפשרות של פתרון גם עם הקיצוניים שבמנהיגים הפלסטיניים?

גזית: שום בעיה בכלל. אני חושב שקנה המידה שלו היה לא מתן ציונים למנהיג זה או למנהיג אחר. מי שיהיה המנהיג שהוא מקובל על האוכלוסיה הוא המנהיג שאיתו צריך לנהל את המשא ומתן. הוא לא האמין ביכולתנו להיות King Makers, שאנחנו נהיה אלה שמשבצים ומעלים אנשים לפי מצב רוחנו ונוחיותנו. אני חושב שבאיזה שהוא מקום היתה לו חוסר אמונה בסיכוייו של חוסיין להיות מוציא ומביא. אני חושב שחוסיין בהחלט הפתעה, לחשוב על זה שחוסיין יושב היום...

מנור: 32 שנה.

גזית: (ממשיך) כמו שאתה אומר 31, 32 שנה. אותו חוסיין כתב לפני עשרים ומשהו שנה ספר שנקרא Uneasy Life Ahead וכולם היו בטוחים שהוא עוד מעט יגיד הוא מלכת בריטניה המלך חוסיין. אז הנכון הוא שגם, הייתי אומר, אי האמון בחוסיין הוא גם נכון. זה שהוא שורד זה במידה רבה בגלל זה שהוא נמנע מלנקוט צעדים. חוסיין לא יעשה מה שעשה סאדאת. מפני שהוא יודע שהוא לא יכול להרשות את זה לעצמו.

מנור: טוב, אנחנו כאן היום נסיים, תודה רבה לך, את הפגישה. היום ה-26 באפריל 1985.

מנור
(סוף פגישה 3 - מדפי גזית)
(קסטה 3 - צד א')